

Voorzitter: E. van der Weele (GroenLinks)

Namens de raad: C. Nieuwenhout (GroenLinks), J. Bushoff (PvdA), T. Rustebiel (D66), B. Hekkema (PvdD), H. Moerkerk (Stadspartij 100%), M. Sloot (Stadspartij 100%), J. Dijk (SP), R. Heiner (VVD), D. Swets (S&S), S. Wennink (CU), E. Armut (CDA), L. van der Laan (PvhN), D. Ram (PVV)

Namens het college: C. Bloemhoff (wethouder), K. de Wrede (wethouder), P. Broeksma (wethouder), R. van Niejenhuis (wethouder)

Namens de griffie: W. Meijer

Begroting (ruimtelijk) + Grexen

00:07:29

Voorzitter: Goedemiddag. Welkom, iedereen thuis en op de publieke tribune. Fijn dat jullie er ook zijn. Wij gaan starten met de tweede begrotingsbijeenkomst voor vandaag. Het gaat over de ontwerpbegroting 2023. In deze commissie wordt over programma één, ruimte en economie gesproken, deelprogramma 2.1 leefomgeving en de paragrafen duurzaamheid en grondbeleid. Daarnaast zijn er twee raadsvoorstellen over de verschillende herziene grondexploitaties aan de orde. We gaan straks met elkaar de fracties het woord geven om hun visie en mening te geven en hun vragen aan het college te stellen. U heeft officieel op papier acht minuten. Dat is net even iets te veel, dus u zult over u een strenge, doch rechtvaardig voorzitter vinden om te kijken of we rond vijf over half vier met elkaar een korte schorsing kunnen doen, zodat het college zich kan voorbereiden op het beantwoorden van uw vragen en uw standpunten. Wie mag ik als eerste het woord geven? D66 krijgt bij deze het woord.

00:09:04

De heer Rustebiel: Dank u wel, voorzitter. Mag ik zelf de volgorde bepalen of heeft u het liefst dat ik de programma's zoals in de agenda langsga.

00:09:10

Voorzitter: U mag zelf bepalen.

00:09:13

De heer Rustebiel: Dan begin ik graag even bij de actualiteit, want ik deel niet altijd de kritiek van de coalitie op wat er in Den Haag gebeurt, maar wat een ongelofelijke puinbak is dat stikstofdossier zo langzamerhand geworden. Het is echt om je kapot voor te schamen. Dat is natuurlijk een dossier waar wij allemaal last van hebben. In deze gemeente misschien nog wel wat minder dan in sommige andere gemeenten. Ik weet niet of de wethouder al een reactie kan geven op de uitspraken die er vandaag weer zijn gedaan, maar ik ben wel benieuwd wat de impact is van deze uitspraak op de bouwopgave in Groningen, waarin wij op uitdagingen staan als het gaat om personeelscapaciteit, materialenschaarste en dergelijke. Dus ik ben heel erg benieuwd wat dit voor zover nu al in te schatten, voor ons betekent, want wij zijn er in elk geval van geschrokken. Dus dat hoor ik dan straks even graag, als het lukt. Het ruimtelijke verhaal in zijn algemeenheid, Groningen is natuurlijk een enorm slagveld als je om Groningen heen fietst of met de trein of met de bus of met de auto gaat, dan maak je nogal wat mee onderweg. Dat is aan de ene kant zorgwekkend, maar aan

de andere kant ook hoopgevend, want Groningen is een gemeente die aan zijn toekomst werkt en dat is zichtbaar en voelbaar. Wij vragen daarbij echt ontzettend veel van onze inwoners, van de organisaties hier, maar ook van de mensen die hier naar Groningen komen om te werken. Dus het is hopelijk ook een keer dat we in een fase komen dat er projecten afkomen en dat het wat makkelijker is om Groningen te doorkruisen. Dan de vraag over stikstof en de andere ontwikkelingen in de bouw. Ik had nog een vraag over de ontwikkelingen op de huizenmarkt. U ziet bijvoorbeeld dat een aantal ontwikkelaars op plaatsen in Nederland zich terugtrekt omdat hun projecten niet meer rendabel zijn, deels omdat zij zelf meer kosten maken, omdat het personeel en het materiaal duurder is, maar ook omdat de financieringsdrempel voor bijvoorbeeld huizenkopers hoger is geworden vanwege de gestegen hypotheekrente. Ik ben benieuwd of er iets te zeggen valt over wat dat dan weer voor Groningen betekent. Een grote vraag, maar misschien zijn er al signalen bekend bij het college over ontwikkelingen in Groningen. Dan wat specifieke ontwikkelingen. In Oosterhamrikkade zijn een aantal ontwikkelaars tijdelijk vertrokken omdat ze een conflict hadden met de gemeente. De Held wordt nog niet gebouwd, omdat er geen overeenkomst is met de ontwikkelaars en de Suikerzijde niet omdat er een discussie is met groene organisaties. Wij praten hier natuurlijk vaak over die organisaties die dan dit of dat zouden moeten doen, maar ik ben ook wel benieuwd naar de reflectie van het college op al deze projecten, waarbij de gemeente in onwen leeft met een andere partij, waardoor een potentiële huizenkoper of iemand die een huis zoekt de dupe is. Dan wou ik even naar duurzaamheid, voorzitter. Morgen een hartstikke mooie dag. Dan gaat de warmtecentrale open op Zernike. Dat is echt uniek in Nederland wat we hier doen en daar zijn wij als fractie heel erg trots op. Het is ook heel erg financieel risicovol wat we hier met elkaar doen, maar daar zijn specifieke debatten over te voeren natuurlijk. Wij kijken uit naar morgen om daarbij te kunnen zijn. Wel missen wij al wat langer op het gemeentelijk beleid een goede indicator over onze klimaatambities 2030-2035. Waar staan we nou, hoe realistisch is het nog en welke knoppen hebben wij om aan te draaien? Iets meer gevoel daarbij zou toch wel wenselijk zijn. Hoe urgent dat is, lezen wij natuurlijk elke dag in de krant met elkaar. Ik had op het gebied van duurzaamheid nog twee specifieke vragen aan het college. De stand van zaken: initiatiefvoorstel duurzaam bouwen, want wat je dus niet verbruikt hoeft je niet duurzaam op te wekken en in zijn algemeenheid een stevige spoorisolatie binnen het gemeentelijk energiebeleid. We hadden in februari een motie ingediend om een soort adviespanel voor energiecoöperaties op te richten om te kijken of we dat soort partijen als gemeente ook zouden kunnen helpen en of we een soort van panel konden organiseren om samen na te denken over effectief klimaatbeleid wat vooral door beleidsprofessionals gedaan worden. Dat beleid kan wat ons betreft wat concreter, dus ik ben benieuwd naar de stand van zaken van die motie. Dan een verhaal over economie. Tot slot ook een verhaal wat niet alleen maar positief is, want ook in de economie is er van alles aan de hand, te maken met een enorme vastlopen vanwege het personeelstekort in de horeca, de bouw, het OV, maar ook voor gemeentelijke organisatie is het hartstikke lastig om goede mensen te vinden. De effecten hiervan zijn elke dag in de krant te lezen: hogere kosten, beperkte openingstijden, wachtlijsten. Niet iets wat je als gemeente zomaar op gaat lossen, maar waar wij wel met elkaar mee te dealen hebben. Dan wat we de vorige keer ook hebben aangegeven bij het debat over het energiepakket, iets meer aandacht voor ondernemers zou wenselijk zijn. Wij zien natuurlijk dat veel ondernemers, ook kleine ondernemers, in de knel

komen met hun energiekosten. Zoals het nu lijkt is het pakket van de Rijksoverheid niet gericht genoeg, dus een pleidooi om vooral hen niet te vergeten. We lazen een opmerkelijke opmerking nog van het college in de begroting dat economische groei geen doel op zich is. Daar denken wij toch wel anders over. Wij denken dat economische groei van fundamenteel belang is om sociale vooruitgang te kunnen boeken en dat hoort wat ons betreft bij elkaar, want werk is immers ook nog steeds de best route als het gaat om zelfontwikkeling om vanuit de armoede te komen, dus economische groei is wat ons betreft ontzettend belangrijk. De economie van Groningen zou wat ons betreft wel wat diverser mogen. We hebben een hele publieke economie met veel banen in de publieke sector. Dat is bijvoorbeeld Leeuwarden heel anders. Wij denken dat het gezond zou zijn als er in Groningen veel meer private organisaties ook banen konden creëren, juist ook vanwege de diversiteit. Dat maak je wendbaarder als gemeente, als je een economische recessie hebt, want dan blijven de publieke organisaties op peil en bij economische groei gaan dan de private organisaties weer groeien. Ik zeg dit ook omdat met name die private organisaties vaak banen hebben voor meer praktisch geschoolden en Groningen biedt vooral veel banen voor hoger opgeleiden en ik denk dat een shift richting iets meer de private sector en de praktisch school niet alleen voor die mensen wenselijk is, omdat zij zich zelf ook moeten kunnen ontwikkelen, maar ook omdat wij echt een beperkt doenvermogen hebben zo langzamerhand in Nederland en gewoon meer banen die praktischer van aard zijn, zijn ontzettend belangrijk. Ik hoef maar de energietransitie te noemen en de bouw en de problemen die daar nu zijn. Dat komt ook gewoon omdat wij daar te weinig aandacht hebben gegeven. Met wij bedoel ik dan de hele maatschappij. De gemeente gaat alleen natuurlijk geen arbeidsmarkt creëren. Wij vinden ook dat als het gaat om MBO dat de gemeente zelf het voorbeeld moet geven en veel meer MBO's ook de organisatie in mag trekken. Wij zien toch best wel vaak vacatures met drempels voor MBO'ers. Nodig wel vooral MBO'ers uit om bij de gemeente te komen werken, ook al lijken ze voor die specifieke functie misschien nog net niet helemaal geschikt. Je krijgt een heel andere blik op maatschappelijke vraagstukken en ook over de praktische kant daarvan. Ik denk dat we daar met z'n allen echt veel behoefte aan hebben en dat we daarmee veel zouden kunnen winnen. Dank u wel.

00:16:41

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Ik kijk even rond wie ik het woord mag geven. De VVD.

00:16:48

De heer Heiner: Dank voor het woord, voorzitter. De VVD maakt zich grote zorgen over het woningtekort in de gemeente Groningen. Dit tekort is er in alle soorten woningen, van flat tot vrijstaande woningen. Alle groepen lopen op dit moment vast in de woningmarkt. Daarom is de VVD van mening dat er voor alle groepen gebouwd moet worden, maar voornamelijk dat er een sneeuwbaaleffect in werking gezet moet worden. Stel, je bouwt een vrijstaande woning, een groot gezin verhuist en deze een vrijstaande woning en vervolgens komt er een twee-onder-een-kapwoning vrij. Een jong gezin verhuist daarheen, starters die al jaren wachten op een huis, kunnen eindelijk hun eerste koophuis kopen en er komt een huurappartement vrij voor die vader die nog bij zijn ex in huis woont omdat hij geen huis kan vinden. Dat is het sneeuwbaaleffect dat de VVD graag in gang wil zetten. Daarom wil ik de

wethouder vragen niet alleen maar sociale huurwoningen te bouwen, maar ook hogere segmentwoningen te bouwen, zodat die sneeuwbal echt gaat rollen. Wij zijn voor een inclusieve gemeente.

00:17:47

Voorzitter: Ik onderbreek u even, want u heeft een vraag van de SP.

00:17:50

De heer Dijk: Voorzitter, dit is een soort trickle down economie verhaal van de VVD, maar dan op het gebied van wonen. Kunt u mij één voorbeeld noemen, misschien wel in heel de wereld waar dit fatsoenlijk heeft gewerkt en in het voordeel was van mensen die een betaalbare woning nog niet konden vinden. Dus in welke plek in de wereld heeft dit ooit gewerkt voor met name de mensen die een betaalbare woning zoeken?

00:18:21

De heer Heiner: Niet iedereen zoekt een betaalbare woning, zoals u bedoelt. Er zijn ook mensen die juist een vrijstaande woning willen omdat ze een groot gezin hebben met vijf kinderen en die allemaal een slaapkamer willen geven. Zolang die in een twee-onder-een-kapwoning wonen waar kinderen samen op een slaapkamer slapen, dan kun je wel vragen: moet er betaalbaar gebouwd worden? Die mensen zijn op zoek naar wat anders dan waar de groep waar u op doelt naar op zoek is. Ik zeg niet dat er geen sociale huurwoningen gebouwd moeten worden, maar ik zeg wel dat we vooral niet alleen maar sociale huurwoningen moeten bouwen

00:18:53

Voorzitter: U heeft nog een vervolgvraag van de SP.

00:18:55

De heer Dijk: Eén: dat is geen antwoord op mijn vraag, want ik heb geen voorbeeld genoemd, maar dat weet ik, want die zijn er namelijk niet. Twee, volgende vraag: u zegt de doorstroming en mensen willen dan soms wel naar een woning met vijf slaapkamers. Ik gun iedereen een villa en ik denk dat de VVD, ook iedereen een villa gunt, maar die komen er niet op de manier zoals u nu beschrijft. U gaat nu vragen om meer woningen in het duurder segment. Dat betekent meer ruimte, gewoon fysieke ruimte, gewoon grond. Waar haalt u die vandaan? Waar haalt u het geld vandaan voor nieuwe grond te verwerven om al die woningen die u zegt in duurder segment al niet überhaupt mogelijk te maken? En twee: op welke manier denkt u in vredesnaam dat die doorstroming plaatsvindt want het is wel een eeuwig argument wat gewoon niet heeft gewerkt?

00:19:45

De heer Heiner: Ik heb u net compleet uitgelegd hoe ik denk dat die doorstroming plaatsvindt, dat je dus telkens weer een huis vrijspeelt en op die manier de sneeuwbal in werking zet, maar volgens mij verschil ik daar van de SP ontzettend van mening van en komen we daar ook niet uit?

00:19:59

De heer Dijk: Voorzitter, buiten dat het een immens verschil van mening is en een politieke opvatting waar je prioriteiten liggen, of die bij rijke stinkerds in villa's moeten liggen of bij de

werkende klasse. Dat is inderdaad een heel duidelijk politiek verschil, maar mijn punt is dat u geen een werkend voorbeeld weet te benoemen, dus uw overtuiging is op niks gebaseerd.

00:20:16

Voorzitter: De heer Dijk, ik geef het woord weer terug aan de VVD. U heeft uw punt gemaakt.

00:20:22

De heer Heiner: Dank u wel. Wij zijn voor een inclusieve gemeente. Op dit moment geeft de gemeente Groningen geen vrije kavels. Dat vindt de VVD een gemiste kans en op die manier kan direct door een particulier gebouwd worden. De VVD wil dan ook graag van de wethouder weten waarom dit niet gebeurt en als het college dat wel van plan is, hoeveel vrije kavels het college komend jaar beschikbaar wil stellen. Hierdoor kan een particulier snel beginnen met bouwen en hoeft het over minder schakels te gaan. Overigens ziet de VVD dan ook graag dat bij vrije kavel de particulier ook de vrijheid krijgt in het ontwerp, dat het college dus niet bepaald of jij een mast of een dakgoot monteert, maar dat het individu dat mag bepalen.

00:21:02

Voorzitter: U heeft een vraag van de Partij van de Arbeid.

00:21:05

De heer Bushoff: Voorzitter, voor het hele visiegedeelte kan ik mij het meest vinden in mijn collega naast mij en het grote verschil dat er tussen de PvdA en de VVD is, maar er resteren mij twee vragen. Heeft u de vraag die u net stelde technisch nagevraagd, want het is gewoon een technische vraag? Dat had u kunnen doen, dus heeft u dat gedaan? Dat is één. Twee: als u wil dat er meer grond beschikbaar komt voor het uitgeven van kavels en mensen daar een vrije hand in geven, waar is uw voorstel dan om grond te kopen en precies dat ermee te doen?

00:21:40

De heer Heiner: Ik heb het zeker technisch nagevraagd. We hadden een technische sessie waar u zelf ook bij was en daar heb ik deze vraag gesteld en ik vraag hem hier nogmaals om dat hier een zwaardere politieke lading aan zit en ik vraag ook hoeveel het college van plan is om te gaan doen.

00:21:57

Voorzitter: Een kleine vervolgvraag van de Partij van de Arbeid, en dan heeft de Partij voor de Dieren ook nog een vraag.

00:22:02

De heer Bushoff: Dat is een technische vraag voor de Bühne, omdat die al beantwoord was in de technische sessie, en bij het ontbreken van een concreet voorstel om precies te doen wat u voorstelt. Dien een voorstel in, kom met een initiatiefvoorstel, kom met een amendement, maak het concreet, want nu praat u gewoon in het luchtledige en daar schiet niemand iets mee op. Als je met een concreet voorstel komt, dan kunnen we het er ook serieus over hebben. Nu is het gewoon een beetje voor de Bühne technische vragen stellen.

00:22:26

De heer Heiner: Dat is echt niet waar. Ik vraag namelijk hoeveel het college van plan is, en

dat is een politieke vraag. Daarnaast ben ik ook zeker nog niet klaar met mijn verhaal en ik wilde aankondigen dat ik van plan ben om een motie te gaan indienen bij de raadsvergadering om te vragen om meer vrije kavels tenzij het college aangeeft: "Wij zijn van plan om zo veel vrije kavels te gaan bouwen." Dan is een motie overbodig.

00:22:48

Voorzitter: Ik geef eerst even de Partij voor het Noorden het woord.

00:22:51

Partij voor het Noorden: Even een punt van orde, voorzitter. Ik kom net uit een politiek huis waar we gewend zijn om via de voorzitter te spreken. Ik vind dat toch wel prettiger.

00:22:59

Voorzitter: Dank u wel. Ik dacht ik laat het heel even gaan. Men herstelt zich wel weer, maar laten we dat inderdaad doen. De Partij van de Arbeid krijgt nog één kans voor een kleine vraag, maar dan wil ik toch echt dat de VVD zijn woordvoering af kan maken.

00:23:14

De heer Heiner: Dank u wel, voorzitter. Dan geef ik via u, voorzitter, de VVD de suggestie mee om niet alleen een motie te maken waarin je zegt: "Wij willen dit", maar dan ook een concreet voorstel te doen over hoe je iets realiseert. Ook als je het hier roept of alleen in een motie opschrijft: "We willen meer middenhuur of we willen alleen meer kavels uitgeven", dan wordt er geen kavel meer uitgegeven en wordt er geen middenhuurwoning meer gebouwd. Het gaat erom dat je een gedekt voorstel doet, dus dan is mijn oproep aan de VVD om met een gedekt voorstel te komen.

00:23:42

Voorzitter: Dan geef ik bij deze de heer Heiner van de VVD weer het woord.

00:23:47

De heer Heiner: Dank. Volgens mij zitten we in een proces van een mening vormen en komen we uiteindelijk tot iets concreets, dus ik vind het niet heel raar om nu de wethouder te vragen wat zij van plan is en niet direct met een voorstel te komen. Volgens mij is dat de weg die we best kunnen bewandelen. Ik vervolg mijn verhaal. Daarnaast heeft de VVD nog een voorstel om de woningvoorraad beter aan te laten sluiten bij de vraag. Heel veel mensen wonen alleen in een sociale huurwoning. In Groningen zijn er 23.000 mensen die in hun eentje in een corporatiewoning wonen van gemiddeld 70 vierkante meter, terwijl deze woning bijvoorbeeld ook bewoond kan worden door een gezin. Daarom wil de VVD graag van de wethouder weten of er momenteel al gebouwd wordt voor specifieke eenpersoonshuishoudens. Ook is de VVD benieuwd of er mogelijkheden zijn om nieuwe sociale huurwoningen te bouwen en minder grote oppervlakte te geven zodat er sneller meer wooneenheden gerealiseerd kunnen worden. Helaas moet de VVD-fractie concluderen dat de afgelopen tijd in de ogen van de VVD te weinig nieuwbouwprojecten opgeleverd zijn. Wat is er nodig om dit aantal omhoog te krijgen? Zoals in de toelichting beschreven staat, is het effect van de inspanning van de gemeente hoeveel woningen er gebouwd worden. Op het gebied van het netto totale woningvoorraad - excuses dat het misschien wat technisch klinkt, maar ik weet niet hoe ik het anders moet uitleggen - zit er een verschil van 800 woningen tussen het beoogde aantal woningen en het gerealiseerde aantal woningen. 800

woningen! Dan moeten we onszelf wel afvragen of we als gemeente niet iets verkeerd doen.

00:25:16

Voorzitter: Ik onderbreek u even voor een vraag van de SP.

00:25:23

De heer Dijk: Voorzitter, dit vind ik toch best wel stuitend, want de VVD begint een bijdrage dat er meer vrije kavels moeten komen voor grotere woningen in het hogere segment om gewoon nog geen drie minuten later te gaan zeggen dat iedereen in de sociale huurwoningen de komende tijd kan verwachten dat die woningen kleiner moeten, omdat we schaarste hebben en die moeten we vooral verdelen onder de groep die nog net een betaalbare woning kan betalen. Hoe reflecteert u nu hier zelf op?

00:25:54

Voorzitter: U krijgt het woord, de heer Heiner.

00:25:56

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Voorzitter, ik hoopte al dat ik deze vraag zou krijgen van de heer Dijk en ik had hem ook zeker verwacht. 70 vierkante meter voor één persoon, bent u het niet met mij eens dat het best wel groot is en dat je een hele hoge grote villa kunt bouwen als je met zeven mensen in een huis gaat wonen? Dat is heel veel vierkante meters.

00:26:16

De heer Dijk: Voorzitter, ik ben blij dat ik de vraag terugkrijg. Dat is echt bijna schokkend dit. Dus aan de ene kant vindt u het prima om voor mensen villa's te gaan bouwen? The sky is the limit, grotere vrije kavels en het college wordt nog net niet het plan uitgeveegd dat het koopwoningen aan het bouwen is en u zegt gewoon hier: "Sociale huurwoningen moeten maar kleiner, want 70 vierkante meter is zo ontzettend veel voor één persoon." U zou echt dit debat moeten terugkijken en moeten zien hoe ontzettend ridicuul deze redenering is.

00:26:50

Voorzitter: Ik onderbreek u hier even, want u herhaalt nu wat u zonet ook heeft gezegd. Dat lijkt mij, gezien de tijd die we zonet hebben afgesproken niet verstandig. Ik denk dat u uw punt gemaakt heeft en ik wil echt vragen aan de VVD om zijn woordvoering af te maken.

00:27:04

De heer Heiner: Dank, voorzitter, ik voor dit debat later nog wel een keer graag met de SP. De gemeente Groningen haalt op dit moment haar doelen niet. Het verbaast de VVD dan ook dat de ambitie in Meerstad met 2.000 woningen naar beneden is bijgesteld en er bijvoorbeeld in de Hel III ook nog steeds geen woningen gebouwd worden. De VVD overweegt dan ook een andere motie, nog een keer om het aantal woningen in Meerstad naar boven bij te stellen.

00:27:28

Voorzitter: Mag ik u nog één keer onderbreken voor een vraag van de Stadspartij 100% Groningen?

00:27:35

Stadspartij 100% Groningen: Dank u wel, voorzitter. In de tijd dat ik wachtte om het woord

geeft u antwoord op wat ik wilde vragen. Ik vind uw plan om doorstroming te veroorzaken prima, klein bouwen voor kleine huishoudens, groot bouwen voor grote huishoudens en de boel in beweging zien te krijgen. Dus wat dat betreft heeft u mijn volledige steun voor uw doorstroomplannen en kan ik echt gewoon geen goede plek geven aan het getetter hier van de SP.

00:28:03

Voorzitter: Wacht, ik ga even ingrijpen. Zullen we woorden als getetter voor ons houden?

00:28:08

Stadspartij 100% Groningen: Dat is goed, dat zal ik doen. Mijn concrete vraag was: vindt u het dan ook een goed plan om het woningvolume wat bedoeld is te gaan worden gebouwd in Meerstad te wijzigen in meer kleine eenheden en meer sociale woningbouw? U gaf eigenlijk al het antwoord.

00:28:23

De heer Heiner: Volgens mij moeten we heel goed rekening houden met waar vraag naar is, dus dat je die doorstroming op gang brengt en dat je kijkt hoeveel vraag er naar sociale huurwoning is. Die vraag is wel degelijk en dat je daarvoor gaat bouwen, dat je die afweging goed maakt en bouwt voor de groep die het echt nodig heeft. Voorzitter, mag ik verder gaan met mijn betoog?

00:28:40

Voorzitter: Heel graag. U heeft nog een minuut.

00:28:43

De heer Heiner: De gemeente Groningen heeft veel grond in bezit. De gemeente handelt met deze gronden om uiteindelijk te kunnen gebruiken om te gaan bouwen of geld mee te verdienen. De ruimte binnen de gemeente is erg schaars en dat vraagt om belangrijke en moeilijke keuzes. In de basis dient de gemeente een rol te spelen, gezien de grote woningbouwopgave. Dat is ook iets wat de VVD echt vindt. Echter is de VVD van mening dat de gemeente marktmeester is die uiteindelijk zorgt dat de partijen gaan bouwen, dus de marktpartijen. De gemeente kan bijvoorbeeld sturen op vraag en dat is ook nogmaals het antwoord op de Stadspartij, want uiteindelijk bouwt de gemeente zelf natuurlijk niet. De grondposities van de gemeente Groningen brengen ook echter grote risico's met zich mee. Dat blijkt ook gezien de meest recente ontwikkelingen. Door de rentestijging is er al een extra verlies van 1,95 miljoen euro gereserveerd. Net als D66 maakt ook de VVD zich zorgen over die rentestijging. Is de wethouder ook voorbereid op een nog sterkere stijging en bijvoorbeeld een waardevermindering van de gronden? De VVD ziet het als groot risico wat rust op de schouders van de bewoners. De VVD vindt het erg onverstandig en ziet daarom graag dat de gemeente meer samenwerking zoekt met marktpartijen die gronden bezitten en waar mogelijk ook gronden te verkopen en samen met ontwikkelaars op te trekken in plaats van rollebollend over straat gaan.

00:30:02

Voorzitter: Rond u zo af?

00:30:03

De heer Heiner: Jazeker, ik heb nog alleen een aantal concrete vragen.

00:30:07

Voorzitter: Heel kort.

00:30:09

De heer Heiner: De VVD Groningen is van mening dat er onvoldoende openbare prullenbakken in de binnenstad zijn. Dit zorgt voor zwerfafval. Wat gaat het college daaraan doen? Is het college bereid om een onderzoek te doen naar andere grote steden, hoeveel openbare prullenbakken die hebben, want uit de ambtelijke beantwoording blijkt dat er een onderzoek niet is? Daarop aansluitend, uit de effectenindicator blijkt dat Groningers niet tevreden zijn over het onderhoud. Wij hoorden dat ook uit verschillende wijken, dorpen en buurten. Wat gaat het college daaraan doen, zodat Groningers het onderhoudsniveau van de openbare ruimte beter gaan beoordelen? Daar weer op aansluitend, het borgniveau Noordelijke wijken wordt verhoogd, maar het budget blijft nagenoeg gelijk. Wat betekent dat? Betekent dat dat het borgniveau op andere plekken verlaagd wordt? De VVD mist daarnaast het doel om een studentenhuis te realiseren. Wat ons betreft is dat een gemeenschappelijke woonvorm met een woonkamer, gedeelde badkamer, keuken en toilet. Of valt dit onder een alternatieve woonwens? Wat is het college van plan daarmee te gaan doen?

00:31:10

Voorzitter: Ik onderbreek u heel even. Ik wil best een debat met u aangaan over wat het woord kort betekent, maar u moet echt afronden. U krijgt nog één zin.

00:31:21

De heer Heiner: Dan moet ik even goed te kiezen en dan kies ik de vraag: hoe kijkt het college naar Diftar? Dank.

00:31:28

Voorzitter: Dat is een hele korte vraag. Dank u wel voor uw bijdrage. Wij gaan geen vragen meer doen. U kunt in uw eigen woordvoering eventueel nog een interruptie voor de VVD opsparen, maar u heeft best heel lang met elkaar hierover de tijd gehad. Wie kan ik het woord geven? Volgens mij wilde de Partij voor de Dieren graag de woordvoering doen.

00:31:47

De heer Hekkema: Dank, voorzitter. Een sluitende begroting waarin de ambities van het college en dus ook van de Partij voor de Dieren op geld zijn gezet. Dat is altijd goed om te lezen en ook met betrekking tot de onderwerpen die raken aan het fysieke domein. Van werk tot wonen en van energie tot bomen zien we de continuering en versteviging van de ambities voor 2023 en de jaren daarna. Ik zal ze namens mijn fractie even bij langsgaan. Ten eerste, economie en ruimte. We zijn verheugd te lezen dat de gemeente staat voor een economie die bijdraagt aan welvaart, maar nog meer dan dat aan het welzijn van haar inwoners. We hebben voor het eerste programma, waar winst en groei geen doel op zich meer zijn, waarin we juist inzetten op groei van het besef dat we beschikbare middelen en ruimte beter met elkaar moeten gaan delen, bijvoorbeeld door nog meer in te zetten op circulariteit, vergroening en energiebesparing in het opwekken van duurzaam energie. Wat betreft het economisch beleid is de Partij voor de Dieren altijd wat huiverig om voor indicatoren en metingen te pleiten, maar dat kan in het licht van ons economische beleid wel productief zijn om op het gebied van brede welvaart, doelen en ambities wat meer te

koppelen aan gegevens die verder gaan dan het aantal mensen met betaald werk of groei van het aantal arbeidsplaatsen in bepaalde sectoren. Het zou wat ons betreft dan ook goed zijn om bijvoorbeeld werkgeeluk en levensgeluk in relatie tot de wereld om mensen heen op te nemen, want welzijn gaat natuurlijk over het individu, maar ook over hoe schoon de lucht is die we inademen, de robuustheid van de natuur om ons heen, onze collectieve gezondheid en het vertrouwen in de politiek en instituties.

00:33:13

Voorzitter: U heeft een vraag tussendoor van D66.

00:33:19

De heer Rustebiel: Dank, voorzitter. U zei iets wonderlijks, u heeft er namelijk helemaal geen behoefte aan om de impact van uw economisch beleid te meten. Waar bent u precies bang voor? Waarom wilt u niet weten wat de effecten zijn van uw eigen ambities?

00:33:34

De heer Hekkema: Voorzitter, dat ben ik wel. Ik zou dat wel graag willen meten, maar nog meer dan dat zou ik graag willen weten hoe bijvoorbeeld het levensgeluk van onze inwoners, zoals ik net zei, wordt gemeten en hoe dat zich verhoudt tot onze economie. De economie gaat veel verder dan sec, arbeidsplaatsen of werkgelegenheid, maar gaat ook over de bijdrage die mensen kunnen leveren aan de samenleving natuurlijk, die verder gaat dan alleen bijdragen aan het BBP. Dus ik zou er wel voor willen pleiten om het te meten, maar dan ook andere indicatoren en daar kwam ik net op, mee te nemen in die metingen. Bijvoorbeeld de provinciale Monitor Brede Welvaart Groningen kijkt naar zulke zaken en ik zou dan graag ook van de wethouder willen horen of de wethouder bereid is om dat mee te nemen in de verdere gegevens over onze werkgelegenheid en arbeidsplaatsen? Als het dan verder gaat over ruimtelijk economisch beleid, dan vraagt mijn fractie nadrukkelijk aandacht, en de wethouder heeft daar eerder in de vorige recessie ook antwoord op gegeven over broedplaats voor kunstenaars, maatschappelijke initiatieven en sociale en creatieve ondernemers. We zijn heel blij met de investeringen die daarop gepleegd worden en we hopen dan ook dat er in een stad waar weinig leegstand is toch meer permanente ruimte kan worden gerealiseerd. Dan over landbouw, een belangrijke sector in het economisch beleid die toch vaak in een stedelijke gemeente wat vergeten wordt, en nu met onze wat meer landelijke gemeente toch goed om daar aandacht aan te schenken. Gelukkig heeft de wethouder aangegeven hier een landbouwvisie op te ontwikkelen, waarin de aankondiging daarvan staat dat de gemeente koploper wil worden, samen met kennisinstellingen, bedrijven en andere lokale overheden op het gebied van de eiwit- en voedseltransitie. Dat klinkt ons natuurlijk als muziek in de oren.

00:35:16

Voorzitter: U heeft een vraag tussendoor van de VVD.

00:35:19

De heer Heiner: Dank, voorzitter. De partij voor de Dieren zit nu al een tijdje in het college. Hoe vindt u dat het op dit moment gaat met de eiwittransitie en die samenwerking met onderwijsinstellingen en bijvoorbeeld het bedrijfsleven?

De heer Hekkema: Ik denk dat er in deze gemeente ontzettend veel kennis al is en ik denk dat er ook ontzettend veel initiatieven al gaande zijn. Volgens mij is de taak aan de wethouder en aan het college om daar straks de verbindende rol in te spelen en dan ook inderdaad in de landbouwvisie daar een concrete uitvoeringsagenda aan te koppelen. Dus dat zie ik inderdaad positief in en ik zie ook de toekomst positief in. U weet natuurlijk ook van de Partij voor de Dieren dat dat allemaal een stukje rapper mag, maar dat komt helemaal goed. Dan wil ik graag aan de wethouders van werk en de wethouder natuur en landbouw vragen om eens een keer samen te spreken over hoe we misschien meer arbeidsplaatsen ook in de landbouw mogelijk maken, want er zijn natuurlijk straks nogal wat handen nodig om al die smaakvolle gewassen te poten, te oogsten en van boer naar bord te brengen. Dat is natuurlijk een perfecte manier om straks samen met kennisinstellingen, maar ook als het gaat om arbeidsplaatsen, aandacht aan te schenken. Dus daar graag ook een reflectie op van de wethouder. Dan nog een vraag mijn collega, de heer Van Zoelen. We lezen over een gemeentelijke deelname in het Consortium PharmaNL en willen dan graag de wethouder vragen om binnen dit consortium ook te pleiten voor innovaties om dierproeven in de farmaceutische sector tot het verleden te laten behoren. Dus daar willen we graag nog een concrete toezegging op. Dan kort over mobiliteit en wonen. Als het gaat om mobiliteit zijn we blij dat de doorontwikkeling van de ingeslagen weg, meer ruimte voor voetgangers, meer en snellere fietspaden, stevige inzet op zero-emissie en het OV en stadslogistiek, lagere snelheden en minder ruimte voor de auto. We gaan er dan vanuit dat er komend jaar echt schot in de zaak komt wat betreft de vervanging van de Paddepoelsterbrug en Gerrit Krolbrug. Wonen, blij met de ingeslagen weg om de woningmarkt verder te reguleren, zodat we straks weer echt kunnen spreken van volkshuisvesting, dat we meer sociale huurwoningen gaan toevoegen en de CO₂-uitstoot van de gebouwde omgeving gaan verkleinen. Dan nog wel een vraag aan de wethouder: we zien in de gegevens dat de verduurzaming vooral van private en ook wel van corporatie huurwoningen achterblijft en daar zouden we graag toch nog wat meer inzet op willen hebben, bijvoorbeeld door middel van de energiecoaches en dergelijke, dus graag daar de ambities misschien toch wat bijstellen de komende jaren. We zijn blij om te lezen dat er ook veel geld gaat naar de verduurzaming van het vastgoed. Dan tot slot, de kwaliteit van de leefomgeving en duurzaamheid. De kwaliteit van de leefomgeving hangt natuurlijk niet alleen af van de mate waarin er aangename verblijfplaatsen zijn, maar ook hoe die leefomgeving een thuis biedt aan een grote verscheidenheid aan flora en fauna. Daarom blij om te lezen dat er bijvoorbeeld een indicator over boomkroonbedekking wordt opgenomen en we zien dan ook graag dat de Groningse bron boomkroonbedekking straks tot de hoogste van Nederland gaat behoren. Dan versterking van de ecologische structuur ook in Haren en Ten Boer ontzettend belangrijk, de landschapsbiografie die eraan komt en natuurlijk het verder planologisch borgen van natuur in nieuwe ontwikkelingsgebieden. Dat zijn wat onze fractie betreft belangrijke ambities en waar we ook de komende jaren goed op zullen controleren. Dan toch nog even terug bij de luchtkwaliteit waar ik in een eerder stadium van mijn woordvoering naar refereerde. Het college geeft in de begroting aan dat luchtverontreiniging in onze gemeente grotendeels wordt bepaald door het aanvoeren van de wind, maar we zien ook een toename in klachten over particuliere houtstook. De gezondheidsschade die dit kan veroorzaken is ook algemeen bekend, dus onze fractie denkt

dat het goed is dat we extra investeren in de aanpak daarvan dat in de begroting staat, maar we willen ook graag de vinger aan de pols houden met hoe we deze winter doorkomen omdat er misschien toch wel een toename in houtstook zal plaatsvinden door de hoge energieprijzen. We wachten de uitkomsten van het onderzoek af, maar we willen als fractie ook meegeven dat we misschien toch eens een keer moeten gaan nadenken over houtstook en stookadvies en dan ook het verbod op het houtstoken. Dus de vraag is of het college inziet dat we meer moeten doen om de schadelijke gevolgen hiervan in te perken en of hier de komende jaren goed op kan worden ingezet? Dan tot slot, voorzitter, nog een vraag over duurzaamheid. Ik denk dat de heer Rustebiel het net ook al een beetje liet doorschemeren, maar ik heb dezelfde vraag ook al eens samen met de heer Leemhuis gesteld op 29 juni tijdens het behandelen van de jaarrekening. Onze fractie heeft in ieder geval heel veel behoefte aan meer kwantitatieve gegevens in een klimaat, rapportage over bijvoorbeeld CO2-uitstootvermindering, waterberging, klimaatadaptatie en energieopwekking zodat we ook in de gaten kunnen houden of we op de goede weg zijn, of dat we toch op veel van dat soort terreinen een aantal stappen extra moeten zetten. De wethouder heeft daar toen een toezegging op gedaan dat we daar in een meningsvormende of beeldvormende sessie nog eens een keer erover zouden praten. Graag daar op korte termijn toch nog de gelegenheid voor de raad om daarover te kunnen spreken en misschien samen tot een set indicatoren te komen. Dat was het, voorzitter.

00:40:58

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Even een tussentijdse constatering. Indien u het woord kort gebruikt, wil ik ook heel graag dat het kort is. Als u zegt: "Voorzitter, nog even heel kort", duurt dat gemiddelde bij u drie minuten. Dan gaan we het vandaag niet meer redden. Dus volgens mij kan ik de PVV het woord kort geven voor de woordvoering.

00:41:20

PVV: Het valt mij altijd op dat wij dan daarna worden genoemd, maar het maakt niet uit. Ik ga het kort proberen. Voorzitter, we hebben eerst een vraag over het economisch denken dat in deze begroting is opgeschreven. Er wordt gekozen voor groene en eerlijke groei en economische groei is niet een doel op zich. Dat verbaast ons wat als PVV, want de economische groei is volgens ons een voorwaarde om überhaupt de brede welvaart te vergroten. Gewoon een economische wetmatigheid zonder economische groei met deze stijging in inflatie gaat iedereen er op achteruit. Volgens mij is dat geen mening, maar een economische realiteit. Dus hoe denkt het college de brede welvaart te verbeteren zonder economische groei? Waar is dan die eerlijke economische groei dan op gebaseerd? Zonder echte onderbouwing is dit toch echt wensdenken. Dat wil ik nog wel illustreren met een mooi voorbeeld. Er zijn grote tekorten op de arbeidsmarkt. Het aanbod en vraag moet bijeengebracht worden. Er wordt al ingezet op een aantal speerpunten: gezondheidseconomie, energietransitie een digitale economie. Gezondheidseconomie en digitale economie heeft volgens ons echt de toekomst, maar we zijn wat kritischer als het gaat om de energietransitie. Dat had u misschien wel verwacht, voorzitter. De TNO heeft namelijk een onderzoek gedaan naar de werkgelegenheidseffecten op de energietransitie. Hun conclusie is dat alleen op korte termijn dit extra banen oplevert, maar op lange termijn de werkgelegenheidseffecten voor de hele energiesector netto nul is. Wat is dan de economische meerwaarde van dit eerlijke, groene beleid als het geen extra banen oplevert?

Ik wil u ook nog wel het rapport toesturen als u dat graag wilt hebben. Daarnaast is er een mismatch zoals u weet, als het gaat om banen en personeel. We hebben tekorten. Daar heeft vooral ook het MKB last van. De vraag aan het college is of zij daar ook extra beleid gaat ontwikkelen om deze kloof te overbruggen? Er moet volgens ons een plan komen voor ondernemers, samen met ondernemers vooral, die aansluit op de daadwerkelijk behoefte van ondernemers en kijkt naar hoe je personeel goed kunt omscholen. Is het college bereid om daarnaar te kijken? Dan een stukje over de woningbouw. De vragen van D66 over het stikstofdossier kunnen wij ondersteunen en onderschrijven. Wij zijn als PVV ook de dorpen ingegaan en we hebben onder andere gesproken met mensen in Thesinge en Garmerwolde. Een duidelijk signaal wat daar wordt afgegeven is dat er te weinig woningen voor ouderen zijn. De oudere bewoners hebben daar een koophuis. Die willen dat graag verkopen aan jongeren die daar willen blijven wonen, maar ze hebben geen andere optie in Thesinge. De woningbouwplannen voor ouderen zijn laatst ook weer geschrapt daar, mede door de provincie heb ik begrepen en dat betekent dat er geen doorstroming is, de befaamde doorstroming weer. Dat betekent wel dat de leefbaarheid en de toekomst van deze dorpen op het spel staat. Dat is echt een groot probleem. Wij willen pleiten of het college bereid is in de woondeals die worden gesloten met het Rijk. De eerste aanzet is, geloof ik, gegeven de afgelopen maand en volgend jaar zomer moeten die helemaal klaar zijn om ook te streven om woningbouw te creëren voor ouderen in onze dorpen in onze gemeente, zodat er ook doorstroming plaatsvindt en de leefbaarheid op de toekomst op peil blijft. Dank u wel, voorzitter.

00:45:18

Voorzitter: U heeft vraag van de SP.

00:45:23

De heer Dijk: Voorzitter, even voor mijn duidelijkheid, want de PVV heeft het over doorstroming maar heeft het dan over volgens mij betaalbare woningen voor ouderen toch? Niet die villa's of die vrije kavels zoals de VVD? Ik probeer even het verschil duidelijk te maken.

00:45:36

PVV: Ik heb er op zich niks tegen als iemand een villa kopen, maar waar het om gaat, bijvoorbeeld in Thesinge was er een mooie boerderij een schuur die werd omgebouwd naar appartementen voor ouderen. De gemeente Groningen was daarvoor, de bewoners waren daarvoor en dan blijkt dat de provincie daar een stokje voor steekt helaas. Dan denk ik: dan had je daar een mooie doorstroming gehad, en hadden de jongeren daar die in Thesinge daar hun hele leven wonen kunnen blijven wonen. Dan heb je dus gewoon een gemeenschap, en dat is het waardevolle van zo een doorstroming, die dan op peil blijft.

00:46:11

De heer Dijk: Voorzitter, voor de helderheid, dat is dus echt een andere manier van doorstroming dan die grote villa's op vrije kavels bouwen.

00:46:17

PVV: Ja, maar wel streven naar doorstroming dus. Daar bent u ook wel voor, begrijp ik. Dank u wel, voorzitter.

00:46:23

Voorzitter: U had daarmee uw woordvoering afgerond?

00:46:25

PVV: Ja zeker.

00:46:26

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dan ga ik naar GroenLinks.

00:46:34

Mevrouw Nieuwenhout: Hartelijk dank, voorzitter. Voor ons ligt een prachtige begroting waar de prioriteiten van GroenLinks, namelijk vergaande verduurzaming en vergroening en het herwinnen van de openbare ruimte, duidelijk zichtbaar zijn. Iedereen heeft elke dag de kans om duurzame keuzes te maken, de fiets te pakken in plaats van de auto, circulair bouw materiaal te kopen, tegels uit de tuin te halen. De gemeente moet de inwoners ondersteunen om elke dag weer opnieuw die keuze te maken. Collectief gaat dat soms sneller en efficiënter dan iedereen individueel. Dus waar mogelijk zien we natuurlijk graag dat de gemeente een collectieve aanpak gebruikt om ons snel dichterbij onze duurzame doelen, en zekere doel CO₂-neutraal in 2035, te brengen. Ik ga nu eerst in op verschillende deelonderwerpen. Ik dacht: laat ik beginnen bij mobiliteit, want daar heb ik nog niemand echt uitgebreid over gehoord. Als gemeente geven we graag ruim baan aan de fiets, OV en voetganger. We willen stimuleren dat iedereen elke dag die duurzame keuzes maakt. Op dit moment zien we nog in de modal split de naweeën van corona waar toch veel meer mensen de auto hebben gepakt dan we zouden willen. We werken er dus hard aan om die percentages weer de duurzame kant op bewegen en we zijn erg blij met alle plannen in de mobiliteitsvisie: doorfietsroutes, meer ruimte voor langzaam verkeer, fietsvlonders, schoolstraten, leefstraten en al deze dingen. Dat zijn mooie middelen om inwoners kennis te laten maken met een heel groot stuk extra herbronnen openbare ruimte. Helaas zien we met die fietsvlonders, schoolstraten en leefstraten wel dat dat als tijdelijk experiment wordt ingezet en als het succesvol is, dat het dan niet leidt tot een permanente verandering. Dat zouden we natuurlijk graag wel willen, want het zijn laagdrempelige dingen. Als de inwoners er blij mee zijn, dan is dat reden om het zo te veranderen. Mijn fractie vraagt aan het college: hoe staat het met deze projecten en zijn jullie bereid om op het moment dat er een succesvolle fietsvlonder, schoolstraat of leefstraat is om dan ook de volgende stap te zetten en het in een permanente verbetering om te zetten? We zijn heel blij met het uitvoeringsprogramma doorvaarbare stad, maar we willen dus ook graag de minder grootscheepse plannen ook snel concreet tot uitvoering kunnen brengen. Dus wij vroegen ons ook af of het college kan vertellen hoe deze projecten in het uitvoeringsprogramma tot hun recht kunnen komen en dus meer ruimte voor spelen, ontmoeten, verblijven en groen terechtkomt? We willen ook graag de koppeling maken tussen mobiliteit en energie. Al deze experimenten kunnen gebruikt worden om mensen meer met elkaar in contact te laten komen. Voor heel veel mobiliteit van de toekomst is contact tussen mensen belangrijk. Bijvoorbeeld met hoeveel mensen wil je samen een deelauto delen? Hoeveel laadpalen heb je nodig in een straat? Wij zouden graag zien van het college, als er in de wijkaanpak over energietransitie gesproken wordt, dat duurzame mobiliteit daar ook een rol in kan krijgen. Dan wil ik het graag even hebben over het herwinnen van de openbare ruimte. We zien graag een gelijkmatige aanpak van ruimtegebruik. In de binnenstad zien we bijvoorbeeld vaak heel

groot opgestelde terrassen, klusbus op de stoep, bouwhekken en uiteraard namens Benny heel veel hoogwerkers, stilstaande auto's en ook veel geparkeerde fietsen. Wat we nu merken is dat de handhaving zeker in de binnenstad vooral gericht is op verkeerd geparkeerde fietsen en niet zozeer op de te grote terrassen en andere grote ruimtegebruikers. We hopen dat de gemeente hier in de handhaving ook meer aandacht aan besteed, dat er niet alleen op de fietsen gericht is. Dat is voor mensen met kinderwagens, zoals ikzelf, met rollators en scootmobiel's essentieel. Het herwinnen van de openbare ruimte moet natuurlijk niet alleen in de binnenstad, maar ook in de wijken. Wij zien ook heel graag dat foutparkeren in de wijken ook meer aandacht krijgen van het college het komende jaar. Dan door met de bruggen. De oproep van ons is om heel zorgvuldig samen met de omwonenden het gesprek over de brug aan te gaan en te zorgen dat ze goed worden ingepast in het landschap. Tegelijkertijd willen we ook graag een beetje een versnelling zien, want dat duurt allemaal erg lang. Dan de treinen, we zijn erg blij om de Lelylijn en de Wunderline in het Europees brede netwerk voor treinen in te zetten, want het zou voor Groningen hele grote waarde hebben en het zou veel meer mensen de keuze kunnen geven om een duurzame keuze te maken als zij ergens heen moeten, dus niet meer het vliegtuig, maar met de trein. Dat is de toekomst. Dan ruimtelijke ordening, dat staat voor ons ook in het teken van duurzaamheid. We willen een compacte stad als uitgangspunt, want dat helpt voor genoeg openbare ruimte, beperkte verkeersstromen en voorzieningen en mensen dicht bij elkaar. Dat vereist een actieve grondpositie en een actieve positie op ruimtelijke ordening. Het is fijn dat de gemeente daar dit jaar geld voor vrijmaakt en GroenLinks juicht een actiever grondbeleid dan ook zeker toe. Die open ruimte die we creëren, is belangrijk voor landbouw, natuur en ook voor recreatie. Het is belangrijk dat we vaart maken met de zogenaamde landschapsbiografie. Wel vragen we ons af waarom de GES nu opnieuw moet wachten. Eerst om de inventarisatie, toen op natuur inclusief bouwen, toen capaciteitsgebrek en nu dus weer op de landschapsbiografie. We hebben die GES keihard nodig als instrument om biodiversiteit juridisch te borgen en het duurt wel heel lang zo. Graag een toelichting van de wethouder over hoe dit kan worden versneld.

00:52:34

Voorzitter: U heeft nog een minuut.

00:52:41

Mevrouw Nieuwenhout: Over groen, we zijn blij dat er dus een grote radicale vergroening is en dat er hiermee echter een grote stap gezet wordt en dat er dus ook heel veel geld is voor het extra ecologisch beheer en voor meer biodiversiteit. In het stadspark vragen wij ons wel af: het is beloofd dat de drafbaan zou worden opengesteld voor publiek, net als Tempelhof. Dat zou een hoop publieke ruimte gegeven en voor de inwoners belangrijk zijn, maar volgens mij is die nog steeds niet open. Dus de vraag is: wanneer gaat dat gebeuren? Tenslotte voor energie, het moge duidelijk zijn dat we dat als GroenLinks heel belangrijk vinden en blij zijn met alle extra inzet die hier nu op plaatsvindt. We vinden het heel belangrijk dat de gemeente hierbij ook het goede voorbeeld geeft en in eigen gebouwen en eigen vastgoed ook goed investeert om dat te verduurzamen. Daar laat ik het dan bij.

00:53:37

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Stadspartij 100% Groningen.

Stadspartij 100% Groningen: Dank u wel, voorzitter. Eerst in het algemeen een paar opmerkingen. Er wordt in de begroting 2023 veel ingezet op de uitvoer van beleid, wat de raad vooral in 2021 al vast heeft gesteld. Op vele vlakken van mobiliteit, duurzaamheid en circulariteit wil het college ambitieus voortgang boeken. Daar vindt het college ons redelijk aan haar zijde. Dit is een positief uitgangspunt, maar in de optiek van de Stadspartij is alles bij elkaar wel veel. Er zijn veel ambities en er moet veel gebeuren. De wens om alle ambities te realiseren vraagt ook om wat meer keuzes, en zeker als het beschikbare budget beperkt is, en beperkt is het zeker de komende jaren. Zeker als je bedenkt dat de ruimte die de begroting laat zien gepaard gaat met lastenverzwaringen voor bewoners en ondernemers. Dat is een onderwerp voor een andere vergadering vanavond, maar ik gebruik nogmaals het woord positief. Veel keuzes en intensiveringen begrijpen we en kunnen we steunen, ook al leidt dit bij vele projecten slechts tot het in de grondverf zetten van wat er moet worden opgeknapt. Het sluit ook een beetje aan bij de woordvoering van GroenLinks. We proberen van alles, maar we moeten het ook straks echt vastzitten in echte harde keuzes waar we wat definitief goed gaan doen. Daar ontbreekt het nog een beetje aan de middelen, dus ik gebruik nogal eens het woord: "Het gaat in de grondverf." Dat steunen we, maar er valt nog veel op de middellange termijn te doen. Het lijkt de Stadspartij echter noodzakelijk om in de begrotingen van de wat verdere jaren scherpere keuzes te gaan maken, omdat de financiële vooruitzichten zeer matig zijn. Voor de begroting 2023 had dit, wat ons betreft, al iets meer gemogen. Iets over ruimtelijke, economische ontwikkeling. Het lijkt erop dat over enkele jaren te weinig fysieke ruimte is voor het vestigen van nieuwe bedrijven. Er zijn wel plannen om daar alvast wat op voor te sorteren en wat meer ruimte te ontwikkelen en klaar te maken, maar wat ons betreft wordt het wat meer naar voren gehaald. We zijn bang dat het te langzaam gaat. Het bedrijfsleven kan wel eens flink gas willen geven de komende paar jaar, maar we vinden het riskant daar iets te lang mee te wachten. Er wordt ook wel ingebreed in huidige bestaande terreinen door ruimte te zoeken waar nog wat tussen kan of vervangen kan worden, maar het is vaak een lang traject en ook relatief duur. Dus we willen graag wat sterker ingezet hebben op die beide sporen. Iets over wonen. Er staat een citaat in de begroting. Ik ga het even kort lezen, het is niet zo lang. "De bouw van woningen is van meerdere factoren afhankelijk en veel van deze factoren liggen buiten de invloedssfeer van de gemeente en we hebben dus geen directe invloed op het aantal woningen dat wordt gebouwd", pagina 44. In onze optiek heeft het college echt veel meer invloed op het bouwvolume in deze stad dan voorgeschoteld wordt in deze fase. De gemeente faciliteert de markt en faciliteert ontwikkelaars. Hoe de gemeente zich hierbij opstelt veroorzaakt sterk het resultaat van het toekomstige bouwvolume. De conflicten met allerlei particuliere beleggers of ontwikkelaars helpen niet het ontwikkelen van een goed bouwvolume voor de komende jaren en we zien dus ook dat het wel wat achter is gebleven, vooral het laatste jaar. Tegen welke grondprijzen doet de gemeente zaken? Welke voorwaarden leggen we vast in bestemmingsplannen, enzovoort? Dat heeft allemaal meer effect dan de begroting laat voorkomen. Het is ook een beetje apart om te lezen in de begroting dat het bouwvolume wordt gezien als een effectindicator en niet als een prestatie-indicator. Wij vinden dat het college zich wat meer zou moeten laten aanspreken op haar houding in het ontwikkelen van bouwvolumes in de stad. Het wordt nu wordt afgedaan als we hebben invloed, maar de meeste invloed hebben we niet en dat gaat ons iets te ver. De vraag is

concreet: is het college bereid om deze indicatoren iets anders in te delen in de begroting, als dat tot nu toe of in ieder geval in deze begroting wordt gedaan? Dan iets over burgerparticipatie. Zeer recent beleefden we een prachtig voorbeeld van een geslaagde burgerparticipatie en inspraak, namelijk Meerstad. We hopen dat dit voorbeeld goed wordt doorgezet in alle andere nieuwe grote projecten die nog op stapel staan, dus daar spreken we een hoop uit. Ik ga het niet vragen aan het college. Volgens mij is dat een onterecht vragen. Die opdracht ligt al heel lang, dus de hoop. Dan heb ik nog een concrete vraag over bouwen in dorpen en in Haren. Er bleek bij de technische sessie dat op korte termijn 400 woningen zijn gepland in Haren in de dorpen. Wij kunnen ons geen goed beeld vormen waar dat is en waar dat gebouwd zou moeten worden. Die vraag kon ook niet in de sessie beantwoord worden. Misschien kan de wethouder alsnog die vraag beantwoorden. Dank, voorzitter.

00:58:45

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Ik kijk even rond. Volgens mij wilde de Partij van de Arbeid het woord zonet al voeren. Die krijgt het woord en dan krijgt u het woord.

00:58:57

De heer Bushoff: Dank u wel, voorzitter. Lef hebben en rust bewaren, hoe Groningen al bouwend een voorbeeldige stad werd, dat kopte de Volkskrant een aantal weken geleden over de stedelijke ontwikkeling in Groningen. Volgens mij is dat een hele treffende kop en beschreef het artikel heel mooi hoe Groningen lef toont bij actieve grondpolitiek bij vooruitstrevend zijn met grote projecten, hoe we soms ook geduld hebben en tegelijkertijd durven te investeren in de leefkwaliteit en in betaalbare woningbouw. Voorzitter, dat verdient complimenten, vooral aan de mensen die hier bij de gemeente daar al heel lang en heel hard en uit liefde voor Groningen aan werken, want Groningen ligt er inderdaad heel mooi bij. Toch is dat fijne en veilige Groningen niet voor iedereen weggelegd, want er zijn ook mensen, bijvoorbeeld in het aardbevingsgebied, die geen veilige woning hebben, of mensen die geen betaalbare woning kunnen vinden of mensen die niet rond kunnen komen omdat ze te maken hebben met hele hoge energieprijzen en peperdure boodschappen. En, voorzitter, in het coalitieakkoord en dus ook in deze begroting staan een heel aantal plannen om dat mooie Groningen zo te houden en waar het kan nog beter te maken. Daarbij wil ik er dan nog een aantal punten uitlichten. Het eerste punt gaat over betaalbaar wonen en volgens mij was het D66 die de vraag opwierp: "Stel nou dat de markt stagneert, stel nou dat de woningbouwproductie wat tegen gaat vallen de komende tijd, wat gaan we dan doen?" Het antwoord van de Partij van de Arbeid zou zijn dat de kapitale fout die de vorige crisis is gemaakt is dat we toen gestopt zijn met bouwen en dat het juiste antwoord zou zijn dat we dan als overheid juist corporaties in staat stellen om veel meer en sneller sociale huurwoningen te realiseren.

01:00:44

Voorzitter: U heeft een vraag van GroenLinks.

01:00:48

Mevrouw Nieuwenhout: Helemaal eens met het anticyclisch investeren, maar nog even een vraag over een vorige kapitale fout die vlak na de tweede wereldoorlog is gemaakt. Toen moesten we ook heel snel bouwen en dat heeft geleid tot heel energie onzuinige gebouwen.

Is de VVD-fractie het met mij eens dat het belangrijk is om te kijken naar de totale woonlasten in het betaalbaar wonen en dat dus de energieprestatie ook heel belangrijk is om mee te nemen?

01:01:14

De heer Bushoff: Dat zijn we met GroenLinks uiteraard eens, voorzitter. Wat we dus moeten doen, is juist corporaties in staat stellen om meer sociale huurwoningen te bouwen. Vorige week heeft het college ook aan de Partij van de Arbeid toegezegd om met concrete scenario's te komen om meer sociale huurwoningen te realiseren in Meerstad.

01:01:34

Voorzitter: U heeft een vraag van D66.

01:01:37

De heer Rustebiel: Even op dit punt, want ik heb net met enige verwondering gekeken naar het debat tussen u en de VVD, want u wint namelijk allebei, want hoe meer focus er op sociale huur komt, hoe meer ontwikkelaars en corporaties genoodzaakt zijn om te kiezen voor juist ook die kavels. Dus de huidige coalitie zorgt voor een beleid waar de sociale huur er komt, maar waar je automatisch ook die dure kavels van de VVD verkrijgt, want je moet zelf die grondexploitatie willen krijgen. Ik ben dan toch wel benieuwd hoe u die trend wil keren, want dat is al jaren aan de gang. Hoe meer sociale huur, hoe meer dure woningen erbij, hoe minder middensegment. Die werkende klasse verdient net te veel voor de sociale huur. Hoe gaat u dit dilemma oplossen?

01:02:17

De heer Bushoff: Voorzitter, wij pleiten als Partij van de Arbeid niet zomaar voor sociale huur en zeggen dan: "Het moet naar gerealiseerd worden." We doen daar ook altijd dan voorstellen bij. We hebben natuurlijk een initiatiefvoorstel ingediend met dekking voor 100 miljoen om daarmee meer sociale huurwoningen te realiseren. Ik noemde vorige week ook dat als je ervoor kiest om meer sociale huurwoningen in Meerstad te realiseren dat betekent dat die nu nog positieve, verwachte eindwaarde van Meerstad omlaaggaat, oftewel in gewone mensentaal dat je gewoon bereid moet zijn om als gemeente de portemonnee te trekken. Dus als die scenario's zometeen die toegezegd zijn door het college op tafel liggen, dan zal de Partij van de Arbeid kiezen voor een scenario waarbij er gewoon ongeveer 30 procent betaalbare woningen bijkomen en dan moet je daar de portemonnee voor trekken. Dat is een politieke keuze en de Partij van de Arbeid kiest er dan voor om daar fors en tientallen miljoenen in te investeren.

01:03:12

Voorzitter: U heeft hierover een vraag van de PVV.

01:03:17

PVV: Ik hoor de PvdA zeggen, voorzitter, dat ze bereid moet zijn om de portemonnee te trekken als die reactie niet helemaal rond komt, maar u heeft zelf een woningbouwplan ingediend voor de verkiezingen nog, waar u de meer opbrengsten van Meerstad inzet om sociale koop te realiseren. Dus ik begrijp niet helemaal goed hoe dit plan van de PvdA dan met elkaar rijmt.

01:03:44

De heer Bushoff: Voorzitter, die dekkingsbron is uitgehaald. Voorzitter, de kern van de zaak is dat het een politieke keuze is of je meer betaalbare woningen wil realiseren en dat, als je dat wil, het ook kan, maar je ook boter bij de vis moet leveren. Wat mij toch verbaast, voorzitter, de VVD, wil ook meer woningen realiseren, meer betaalbare woningen, zeggen ze, maar ze hebben dan tegen de opkoopbescherming gestemd, die er juist voor zorgt dat er meer betaalbare woningen bijkomen. Ze hebben tegen het initiatiefvoorstel gestemd 2.500 meer betaalbare woningen in Groningen te realiseren. Ze zeggen nu: "Wij zijn voor meer marktwerking en één summier concreet voorstel komt er wel, namelijk kleiner bouwen voor kleine inkomens, zodat mensen met veel geld groter kunnen wonen. Voorzitter, ik zou tegen het college willen zeggen: ga alsjeblieft in op het voorstel van de VVD om meer prullenbakken te realiseren, want dan kan dit voorstel daar gelijk in terecht komen.

01:04:40

Voorzitter: De heer Bushoff, u heeft een aantal vragen. Die gaan we eerst even bij langs. De PVV allereerst.

01:04:47

PVV: Ik zit even te twifelen wat er nou eerst in de prullenbak moet, maar de vraag is: de PvdA wil eerst geld halen uit de Grex van Meerstad en vervolgens daar weer geld in stoppen vanuit de begroting als het misgaat. Begrijp ik de PvdA zo goed?

01:05:06

De heer Bushoff: Bijna wel, voorzitter. Oftewel, we gaan meer sociale huurwoningen realiseren als het aan de PvdA legt in onder andere Meerstad. Dat zorgt ervoor dat die positieve eindwaarde van de Grex Meerstad naar beneden gaat en als het nodig is, moet je uit je reserves meer geld daarop toeleggen en het antwoord op de vraag is volmondig ja.

01:05:27

Voorzitter: U heeft een aantal vragen nu nog. Het spijt me, maar de VVD heeft ook nog een vraag.

01:05:31

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Volgens mij heeft de PvdA niet heel goed geluisterd naar mijn verhaal. Ik heb namelijk aangegeven dat je niet alleen maar sociale huurwoningen moeten bouwen, maar ook die duurdere woningen om die doorstroming te bevorderen. Nu doet de PvdA voorkomen alsof wij alleen maar villa's willen bouwen en dat is gewoon echt niet waar, zeker ook die betaalbare koopwoningen waar D66 het over had. Dat is ook wat de VVD graag wil bouwen.

01:05:56

De heer Bushoff: Voorzitter, dat is mooi dat de VVD dat wil. Het zou dan nog mooier zijn als ze daar ook concrete voorstellen voor doen en als ze dan zelf geen concrete voorstellen doen, op zijn minst voorstellen steunen die dat ook daadwerkelijk realiseren. Bijvoorbeeld dat initiatiefvoorstel voor de bouw van 2.500 betaalbare woningen omvatte ook het bouwen van betaalbare koopwoningen en daar was u tegen. Dus als u daar ook voor stemt in het vervolg, dan kunnen we elkaar misschien vinden. Tot die tijd blijft er echt mijlenver licht zit tussen wat de VVD wil en wat de Partij van de Arbeid wil. Wij willen namelijk betaalbare

woningen voor mensen in onze gemeente, en dan in de traditie van Groningen, namelijk kwalitatief goede volkshuisvesting.

01:06:32

Voorzitter: U heeft nog een vraag van de Partij voor het Noorden.

01:06:37

Partij voor het Noorden: Dank. Grote woorden van de PvdA als het gaat om het redden van de woningmarkt, maar ik wil de PvdA er toch even aan herinneren dat zij de waarde van de huurdersheffing in 2012 invoeren.

01:06:51

De heer Bushoff: Eens een kapitale fout van de Partij van de Arbeid, voorzitter. Dat geven we gelijk toe. Daarom moet die ook zo snel mogelijk afgeschaft worden en hebben we daar sindsdien ook keihard voor gewerkt. Sterker nog, hier in Groningen hebben we als PvdA ook bij het invoeren gezegd: "Geef ons dat geld, dan kunnen we daar veel meer en veel betere dingen mee doen in Groningen voor de betaalbare woningbouw."

01:07:11

Voorzitter: U heeft nog een vraag. Uw verhaal roept een hoop vragen op. Ik zie hier van D66 nog een vraag.

01:07:19

De heer Rustebiel: Ja, omdat ik niet helemaal tevreden was over het antwoord. Even concreet, de wethouder gaf volgens mij vorige week of twee weken geleden in de krant al aan dat als men meer sociale huurwoningen wil, dat je de onrendabele top moet financieren en juist met die duurdere huizen bijvoorbeeld van de VVD. Nogmaals, ik ben benieuwd hoe u uit die spagaat wilt komen, want het geld moet ergens vandaan komen. U kunt ook zeggen: "We doen die voorzieningen in Meerstad bijvoorbeeld niet op een hoog niveau." Ik ben benieuwd hoe u uitkomt, want ik heb ook uw wens. Ik heb zelf ook niet een concreet beter idee, maar volgens mij is dit niet heel erg realistisch wat u hier vraagt. Dit leidt juist tot minder woningen in het middensegment en dan alleen bij de sociale huur en alleen bij die VVD-woningen.

01:07:57

De heer Bushoff: Voorzitter, er is geen spagaat. D66 probeert dat heel erg zo te framen. Het is een politieke keuze of je ervoor kiest om te zeggen: "We willen er geen geld aan uitgeven, dus als we meer sociale huurwoningen willen, dan is het automatisch zo dat we veel meer duurdere woningen willen." Dat is niet zo. Je kan er ook voor kiezen om te zeggen: "We leggen er tientallen miljoenen op bij als gemeente Groningen, omdat we het een zaak van de overheid vinden om te voorzien in betaalbare woningbouw." Dat is de visie van de PvdA en daar zullen we ons voor blijven inzetten, maar voorzitter, er zijn meer punten waar wij ons voor inzetten.

01:08:28

Voorzitter: Dat snap ik en u krijgt ook echt uw tijd nog, maar er is nog één vraag en dan ga ik heel graag door met uw verhaal.

01:08:34

De heer Rustebiel: Het sluit ook aan bij de eerdere vragen, maar de vraag is nog steeds waar

de PvdA dit uit gaat financieren. Gaat de PvdA de OZB omhooggooien? Waar gaat de PvdA dat uit financieren of gaan ze de reserves helemaal leegtrekken als dat aan de orde is. Ik begrijp het niet helemaal goed, want volgens mij regeert de PvdA nu met een gat in de hand.

01:08:58

De heer Bushoff: Voorzitter, dat klopt. We reageren met een gat in de hand voor sociale woningbouw en meer betaalbare woningen. Waar komt dat geld vandaan? Dat geld komt vandaan bijvoorbeeld uit de middelen die gereserveerd zijn in de begroting voor de uitvoering van dat initiatiefvoorstel van onder andere de PvdA. In totaal is dat cumulatief 100 miljoen. Daarnaast zeggen we ook heel duidelijk, dat geef ik al meermaals aan, dat de Partij van de Arbeid inderdaad bereid is om meer betaalbare woningen te realiseren ten koste van bijvoorbeeld de positieve eindwaarde van de Grex Meerstad of ten koste van onze reserves, oftewel dat we daar meer en tientallen miljoenen geld in willen en kunnen steken wat de Partij van de Arbeid betreft. Volgens mij een heel concreet en helder antwoord. Voorzitter, het moge duidelijk zijn, betaalbaar wonen is voor de Partij van de Arbeid misschien wel het belangrijkste punt op dit moment. Dat realiseer je deels door daar dus als politiek voor te kiezen om daarin te investeren. Dat realiseer je ook door in te zetten op regelgeving en niet zoals de VVD wil, de markt de vrije hand te laten nemen, want dat heeft nog geen één betaalbare woning in de afgelopen tien jaar opgeleverd. Er zijn natuurlijk meer belangrijke dingen op dit moment en één daarvan is ook die fossiele energiecrisis die we op dit moment zien en die ongekende warme dagen van de afgelopen tijd. Die onderstrepen volgens mij nogmaals de noodzaak voor die energietransitie en om energie te besparen. Daar wordt volop ingezet, en toch kan de Partij van de Arbeid zich wel voorstellen dat op korte termijn misschien wel meer nodig is om energie te besparen, nodig voor het klimaat en nodig voor de portemonnee voor onze inwoners. Ik denk dat die financiële ruimte er misschien ook nog wel is, dus onze vraag is: deelt het college de opvatting van de PvdA dat ondanks alles wat er al gebeurt, misschien toch op korte termijn meer nodig is en dat er dan ook best wel wat financiële ruimte nog voor is.

01:10:45

Voorzitter: Kunt u naar een afronding gaan?

01:10:47

De heer Bushoff: Ja, voorzitter, ik ga naar een afronding. Wat ik dan nog wil zeggen over economie is het volgende. We hebben natuurlijk in Groningen best een goede economie, veel banen in de publieke sector. Dat is helemaal goed, maar er is één punt waar de Partij van de Arbeid zich echt enorm zorgen over maakt en dat is het verlies aan productiewerkgelegenheid in onze regio. We zagen natuurlijk het sluiten van de tabaksfabriek Niemeijer, we zien nu het sluiten van Aldel, we zien misschien dat bij de genoodzaakte stop van de gaswinning ook weer productie, werkgelegenheid verloren gaat en ondanks de krappe arbeidsmarkt zien we ook dat die mensen die juist in die banen werkzaam zijn niet gelijk weer aan het werk komen. Dus wat de Partij van de Arbeid betreft, is er misschien wel meer nodig dan dat we nu doen, bijvoorbeeld een aanvalsplan productie werkgelegenheid. Dan rond ik af met nog een allerlaatste zin en dat is een antwoord op de vraag van de VVD: hoe denkt dit college over Diftar? Voorzitter, ik zou de VVD willen zeggen: lees het coalitieakkoord dan zie je precies hoe deze coalitie over Diftar denkt.

01:11:52

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Ik ga echt naar de volgende woordvoering. U mag dit straks in de schorsing even met elkaar bespreken. Partij voor het Noorden.

01:12:01

Partij voor het Noorden: Dank, voorzitter. Zelfs economen en topbankiers weten en durven op dit moment geen voorspellingen meer te doen waar onze economie precies naar toe gaat. Ga maar na, een inflatie die sinds 50 jaar niet meer is voorgekomen, enorme rentestijgingen op internationale en nationale markt, een oorlog dichtbij en volgens sommigen zelfs in Europa, een verhitte arbeidsmarkt waar loonsverhogingen helaas nog steeds te beperkt zijn, het gasloos en duurzaam bouwen dat nieuwbouw aanzienlijk duurder maakt, energieprijzen die met prijsplafond door Rijksoverheid in toom moet worden gehouden. Ga daar maar aan staan. Het is dus lastig om enig voorspellend vermogen te ontwikkelen over de grondprijzen en de animo voor nieuwbouw. Voorzitter, ik zal u geruststellen, ik beperk me echt tot economie en de nieuwbouw woningmarkt, ik hou het ook echt kort. Juist aan die nieuwbouwwoning is grote behoefte, juist in onze gemeente, en dan zie je op dit moment gigantisch stijgende rentes. Waar we een jaar geleden nog financiering twintig jaar rentevast anderhalf procent konden realiseren, is dat nu vijf procent. Dat is drie en een half procent, procentueel ruim 200 procent verhoging. We hebben een aantal topjaren achter de rug. Ik was ook blij dat vorige week de wethouder aangaf dat achteraf de ambitie bijvoorbeeld in Meerstad, 200 woningen per jaar, best wel hoger had mogen zijn en moeten zijn. Dat is ook een beetje onze boodschap. We kunnen het niet alleen als gemeente. We zullen echt ook die projectontwikkelaars, en soms is dat voor sommige partijen vloeken in de kerk, en die zullen we moeten betrekken als we onze woonambitie waar willen maken. Dat is zoeken en afwegen, maar dan helpt niet zo'n Hel III berichtgeving waarbij voor de zoveelste keer mogelijk weer een trammelant is tussen de gemeente en projectontwikkelaar in kwestie, zonder dat we die hele inside information allemaal kennen. Dat is wel het beeld van Groningen bij projectontwikkelaars, een lastige gemeente om zaken mee te doen. Daar moeten we van af. We moeten kijken hoe we het samen kunnen doen. Dat geldt ook voor onze inwoners. We zouden veel meer met onze inwoners moeten en kunnen doen. We kunnen het echt niet alleen als gemeente. Ik merk dat ook in mijn gemêleerde wijk. Daar zouden heel veel mensen veel meer kunnen en moeten inzetten voor de wijk, maar daar moeten ze ook in worden gestimuleerd op het moment dat ze met plannen en met ideeën komen. Daar moet de deur ook echt openstaan in onze gemeente, ook al kost dat soms tijd, ambtelijke inzet en luisterend vermogen. We denken wel dat het heel goed is en dat laat dit college ook zien om echt heel ambitieus te blijven qua grondexploitaties, nieuwbouwambities, et cetera. Daarom hebben we ook als oppositiepartij het initiatiefvoorstel volmondig gesteund om tot 2.500 nieuwbouwwoningen te komen. Wat we overigens nog niet helemaal terugzien in de begroting, maar misschien was dat wel te kort dag, misschien is het er ook wel al in. Er wordt geknikt, maar misschien kan de wethouder daar nog een toelichting op geven hoe we dat kunnen terugvinden en of dat dan, als het er nog niet helemaal in staat, wel eens in 2024 terugkomt. Graag dan even ook een reactie, u heeft dat vorige week trouwens al heel goed gedaan, nog een keer van de wethouder over de hele visie op bouwen, maar vooral ook even die relatie met projectontwikkelaars, hoe we die toch kunnen verbeteren links of rechts om onze bouwambities waar te maken. Daar wil ik het bij laten, voorzitter.

01:15:39

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Ik kijk naar de SP en dan zal ik de ChristenUnie het woord geven. Ik heb de heer Dijk van de SP net horen zeggen dat je in twee minuten een heel goed verhaal kunt neerzetten, dus ik ben benieuwd.

01:15:53

De heer Dijk: Voorzitter, dat kan wel, maar u geeft me er acht. Voorzitter, ik begin bij verkeer en dan even specifiek bij alle nieuwe fietsenstallingen in de binnenstad, want die lijken op zichzelf enorm succesvol. Volgens mij maken veel mensen er gebruik van. Het ontlast volgens mij ook het straatbeeld als het gaat om zwerffietsen, maar toch zien we ook dat die fietsenstallingen niet altijd optimaal benut zijn en niet helemaal vol zijn. Dan rijst de vraag bij de SP-fractie of we niet eerst even moeten nadenken over in hoeverre we die fietsenstallingen helemaal kunnen benutten voordat we het gaan hebben over nieuwe fietsenstallingen in de binnenstad? Mijn vraag is of dat ook de bedoeling is van dit college. Dan zouden we op verkeer, wat de SP betreft, ook nog verdere stappen moeten gaan zetten als het gaat om publieke regie en dan met name op belangrijke infrastructuur. Dan heb ik niet over asfalt of openbaar vervoer, want die zijn ook zeer belangrijk, maar bijvoorbeeld meer regie op de oplaadpalen, bijvoorbeeld die in gemeentelijk beheer nemen. Daar hoor ik graag een reactie over van het college. Hetzelfde geldt voor deelfietsen en scooters en eventueel zelfs deelauto's. Wat kunnen wij daarvan verwachten? Dan energie.

01:17:10

Voorzitter: U heeft eerst een vraag van D66.

01:17:14

De heer Rustebiel: Toch nog even over mijn favoriete onderwerp dat fietsen. Die fietsparkeergarage onder het Forum staat gewoon elke zaterdag helemaal vol. Daar kun je gewoon niet meer terecht. Dus wat is nu concreet uw voorstel, dat die stallingen 24/7 echt helemaal vol moeten zijn voordat wij aan nieuwe voorzieningen gaan werken? Volgens mij zitten we echt aan de capaciteitsgrens en moet er nu al misschien wel al een stalling bijkomen.

01:17:36

De heer Dijk: Voorzitter, ik ben daar dus benieuwd naar, want de ene stalling die u noemt zie ik ook in de praktijk. De andere stalling zie ik ook in de praktijk, die onder de oude V&D zie ik nog geregeld behoorlijke leeg staan. Vandaar komen deze vragen van ons af. Dan energie, dat waar iedereen op dit moment mee bezig is. Ontzettend goed dat wij een energietransitiefonds hebben waarmee we mensen, ook met een kleine koopwoning, zonder startkapitaal en kleine ondernemers ondersteunen om die verduurzaming te doen of de isolatie mogelijk te maken. Aan de andere kant zien we dat de helft van ons energiegebruik binnen de gemeente Groningen komt van grootgebruikers, zoals bedrijven en instellingen. Wat de SP betreft zou hier wel wat meer kan gebeuren, en gaat de gemeente dan ook strengere normen stellen als het gaat om bijvoorbeeld het gebruik van energie, maar ook het nutteloos vergaan van bijvoorbeeld warmte, zoals bijvoorbeeld bij de Suikerunie of bij de kartonfabriek in Hoogkerk. Je ziet daar dagelijks alle warmte verloren gaan, of het nou gaat om het water wat geloosd wordt door de Suikerunie of alle stoom die uit de kartonfabriek de lucht in geblazen wordt, zonder dat die warmte zo verloren gaat.

Wat de SP betreft stellen we daar strenge normen aan bedrijven en ik ben benieuwd hoe het college daartegen aankijkt. Dan wonen. We hebben net al een klein debat gehad met de VVD over wonen. Het is volgens mij helder dat wij daar totaal anders in staan als SP-fractie en meer in de richting van de Partij van de Arbeid zitten als het bijvoorbeeld gaat over sociale woningbouw. Dat kost geld en daarover gesproken komt de SP-fractie ook binnenkort met een voorstel om te gaan zoeken naar meer grond verwerven in Groningen-Zuid voor sociale woningbouw. Daar hebben wij de minst gemengde wijken van de hele gemeente. Doelen zoals sociale woningbouw op de Suikerunie, Meerstad en Stadshaven is inderdaad dat initiatiefvoorstel voor aangenomen, inclusief het publiek woonbedrijf. Dat is wat ons betreft de goede richting. Waarom noem ik nou grond verwerven in Groningen-Zuid? Omdat het mogelijk is dat als je daar grond gaat verwerven, dat duurdere grond is. Dat kan, maar wat wij nu zien is dat wij achteraf probleem moeten gaan oplossen in bijvoorbeeld de Noordelijke wijken, sociaaleconomische problemen waar het woningaanbod veel eenzijdiger is, waar de sociale problematiek veel groter is en waar we vervolgens ook miljoenen euro's uitgeven. En terecht. Gemengde wijken leveren gemengde samenleving op waar mensen meer naar elkaar omkijken en meer met elkaar kunnen optrekken. Op die manier kun je er ook voor zorgen door duurdere grond in Zuid te gaan verwerven, dat je later minder investeringen hoeft te doen en allerlei sociale programma's om sociaaleconomische verschillen in de samenleving op te lossen.

01:20:33

Voorzitter: U heeft een vraag van de Partij voor het Noorden.

01:20:38

Partij voor het Noorden: Dank, voorzitter. Groningen-Zuid, voor sommigen is dat Haren, voor ons niet overigens. Waar is nog de ruimte in Groningen-Zuid voor grondaankoop of moeten we ons zorgen maken dat het groengebied tussen Haren en Groningen wordt volgebouwd?

01:20:55

De heer Dijk: Volgens mij hebben we daar goede afspraken over gemaakt, maar het zal u misschien verrassen, maar ik loop hard en als ik hardloop, dan kom ik ongelooflijk veel, vrije gebieden aan de Rijksstraatweg tegen, weilanden waar geen koe loopt, geen paard loopt, waar veel groen is. Ik zie daar inderdaad grote flats, een beetje in stijl van de VVD, verrijzen met sociale woningbouw. Dat zou in één keer die buurt een stuk gemengder laten worden, maar laat ik er iets kleinere flats van maken, want anders ga je mensen de stuipen op het lijf jagen. We kunnen die grond echt gaan gebruiken als we die zouden verwerven voor sociale woningbouw en voor het veel gemengdere zuidelijk stadsdeel. Over wonen gesproken, energiebesparing. Ik zei net al over het energietransitiefonds: "Goed dat we kleine ondernemers en mensen met een kleinere koopwoning zonder startkapitaal daar ondersteunen." Mijn vraag aan dit college is: wat zouden we meer kunnen doen en wat zou het meest nodig zijn op dit moment om aan te pakken als we meer zouden willen en kunnen doen? Tot slot, de omgevingswet. In 2015 is besloten tot die omgevingswet. Dat is zeven jaar geleden. Al zeven jaar lang hangt deze wet, de meest liberale wet als het gaat om ruimtelijke ordening, boven de markt, letterlijk. Wat is nou het grote probleem aan die omgevingswet? Dat is dat die zo ontzettend veel onzekerheid biedt voor bewoners, een soort rechteloosheid voor bewoners. De enige manier hoe een gemeente ervoor kan zorgen dat initiatiefnemers commerciële ontwikkelaars, want daarvoor is die wet namelijk ingevoerd, de totale vrijheid

krijgen en dat allemaal ten koste gaat van de zeggenschap en rechten van omwonenden. Dat is het allergrootste probleem van deze omgevingswet. Wat de SP betreft, stoppen we met deze omgevingswet. Wat de SP betreft, geven wij als gemeenteraad ook een signaal af, niet alleen als gemeenteraad, maar als Groninger gemeenten, dat er moet gestopt worden met deze omgevingswet. Permanente vertraging hiervan moet er toe leiden dat we uitstel van deze wet mogelijk maken, want vergist u zich niet, er zijn ook in deze gemeente al jarenlang ambtenaren aan de slag in voorbereiding op die omgevingswet en ik zou het ontzettend goed vinden als die ambtenaren ruimtelijke ordening waar wij het nu net over hadden, de komende tijd bezig gaan met de punten waar we het hier net over hadden: betaalbare woningen, bijvoorbeeld gemengde wijken in Zuid, en niet met een omgevingswet die keer op keer uitgesteld gaat worden, en ook nog is ervoor zorgt dat mensen zometeen directe zeggenschap hebben over hun eigen leef- en woonomgeving. Ik ben benieuwd welke partijen de SP-fractie zullen volgen in een voorstel om te stoppen met deze omgevingswet.

01:23:40

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Ik ga naar de ChristenUnie.

01:23:46

ChristenUnie: Dank u wel, voorzitter. Het lezen van het ruimtelijke hoofdstuk in de begroting is een soort visualisatie van de wijk of het dorp van de toekomst. Je waant je een beetje in de wijk of in het dorp die in het coalitieakkoord beschreven is. Daar stip ik graag een aantal zaken aan uit. We lezen in de begroting dat het college een sterke focus heeft op de aanpak van wijken die traditioneel wat lager scoren in de leefbaarheidsenquêtes. Het is goed te horen dat de intensiveringen 22 en 59 een grote rol laten zien van de wijkvernieuwing als aanjager van de visie op hoe de stad eruitziet, maar ook hoe bewoners wonen, hoe ze elkaar ontmoeten en is voor elkaar kunnen zorgen in een wijk. Het vergroten van de sociale cohesie is een consequentie van de keuzes die we maken in de fysieke inrichting. Mooi om te lezen dat bijvoorbeeld motie acht van het voorjaarsdebat van de PvdA, SP, CU en PVD is verwerkt in de begroting. We investeren niet alleen in stenen, maar ook in buurten en opbouwwerk. Een vraag aan het college ten aanzien van het grondbeleid is dan wel: is het college het eens met de ChristenUnie dat voorzieningen zoals buurthuizen en ontmoetingsplekken in de openbare ruimte meer ruimte zouden kunnen krijgen in grondbeleid, dan wel de grexen zoals ons nu zijn meegestuurd? Op het gebied van wonen, zien we dat de gemeente zich nog sterk gaat inzetten voor een gevarieerd, passend en betaalbaar woningaanbod. Dat betekent onder andere dat het college een taak heeft om uit te zoeken waar de sociale huur, sociale koop en betaalbare koop toegevoegd kan worden. We zien dat het programma 1.3.1 daar best door groeit. Laten we de rol van de dorpen dan niet vergeten, dat is al eerder genoemd door andere fracties. Het beleidskader voor de woningbouw in de dorpen moet ertoe leiden dat we in 2023 adequate initiatieven van de dorpen kunnen faciliteren en we kijken als ChristenUnie graag uit in dat beleidskader. Het recht van een dak boven het hoofd komt naar voren in onder andere intensivering tien, de woonzorgvisie en in elf, meer betaalbare woningen. De ChristenUnie acht daarin deze extra aandacht op seniorenwoningen essentieel. Het kunnen blijven wonen in stad of dorp, maar niet kunnen doorstromen naar passende woningen zet de markt op slot in bijvoorbeeld de Meerdorpen waar we dat laatst hoorden. We houden daarom nog de voortgang van de motie 'Een woning voor jong en oud' goed in de gaten. We kijken positief naar het reserveren van geld voor het samenwerken

met corporaties. De gemeente heeft haar samenwerkingspartners nodig en de partijen geven ook aan dat ze prettig met elkaar samenwerken voor de gezamenlijke belangen. Verder zijn wij erg blij met het verwerken van intensivering twaalf, namelijk de uitbreiding winteropvang daklozen. De vraag die daar bij ons wel leeft, is of de privacy van de opvang voldoende wordt gewaarborgd in bijvoorbeeld eigen kamers in de opvang. In de woningbouwopgave zouden we als laatste nog wel willen aanstippen dat de balans van keuzes die we maken voor het betaalbaar maar maken van de woningen tevens er wel voor moet zorgen dat de Grex financieel gezond blijft, omdat uiteindelijk een financiële Grex die gezond is, wel in het belang is van alle Groningers. Op het gebied van duurzaamheid zien we intensiveringen in het uitrollen van de circulaire economie en energietransitie waar inwoners dan daarna voordeel uit kunnen halen. In programma 1.3.3 bijvoorbeeld zien we dat sterk naar voren. Wij zien graag de routekaart die geactualiseerd wordt in 2023 verschijnen en vragen ons nu alvast af of het college kansen ziet om inwoners nog beter te betrekken bij de energietransitie door bijvoorbeeld het aantal Repair Cafés te vergroten of de bestaande Repair Cafés meer middelen toe te delen. Verder is er naast het opwekken van duurzame energie het energie besparen van groot belang. In 2023 wordt er door het college meer gesteund bij het verduurzamen van eigen woningen met bijvoorbeeld isolatie en de gemeente laat daarbij ook zelf, en dat vinden wij heel om mooi te lezen, het voorbeeld zien door bijvoorbeeld de portemonnee te trekken door het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, cultuurhuizen, scholen en sport. Op gebied van economie en grondbeleid stippen we twee zaken aan die we wat spannend vinden. De eerste is dat er een best hogere uitgifte is van bedrijfsterreinen. We hebben een lage leegstand. Woon- en werkcombinaties en nieuwe ontwikkelgebieden zullen best een aantal jaren duren voordat die beschikbaar zijn. De vraag aan het college daarbij is of het college bang is dat de beschikbaarheid van bedrijfsterreinen die richting nul gaat in een jaar of tien impact gaat hebben op de aantrekkingskracht van de gemeente Groningen op het gebied van wonen en werken. Verder stippen we graag aan dat het grondbeleid geactualiseerd naar huidige ontwikkelingen: rentestijgingen en prijsstijgingen. Er zijn nog wat positieve contante waarden in onder andere Meerstad, maar tevens is dat ook een risicovoorziening die ingezet kan worden. Dit laat wel zien, en dat is denk ik wat we daarin willen meegeven, dat een duurzame visie en toekomstbestendige lange termijnvisie van de gemeenteraad, een coherente wens, bijdraagt aan een financieel gezonde positie. Dus laten wij ook samen dat eenduidige beeld blijven schetsen dat een lange termijn een financieel gezonde Grex mogelijk maakt die ook bestand is tegen internationale en mondiale ontwikkelingen. Dan op het gebied van mobiliteit zien we een verhoogde inzet op fietsparkeren, maar ook fietsveiligheid, fietsstraten, fietsroutes in de gemeente en daarbuiten. Dat is heel erg mooi om te lezen. We zijn ook blij met de recente toezegging van wethouder Broeksma over het toegankelijk maken van bijvoorbeeld het pontje Zuidlaren. Echter zijn er wel meer plekken in de stad die voor verschillende doelgroepen soms ontoegankelijk zijn. We hoorden laatst bijvoorbeeld over hoe de shared spaces en de gelijkvloerse gebieden soms best onoverzichtelijk en gevaarlijk kunnen voelen voor mensen die bijvoorbeeld slechtziend zijn. Dus ik denk dat het aan ons allen en aan onszelf toch de opdracht is in de komende maanden of we wel voldoende nadenken over de inrichting van deze shared spaces en gelijkvloerse gebieden, omdat er toch vaak tegengestelde belangen zijn en het aan ons is om dan te laten bepalen hoe ervoor te zorgen dat al die belangen gediend worden. Als laatste

over de effectindicatoren op mobiliteit, aansluitend bij GroenLinks. We zien in de modal split dat het aandeel auto in de bewegingen binnen de stad en van en naar de stad stabiel blijven. Dat is jammer gezien het feit we daar best al een aantal jaren beleid op voeren. De angst die bij ons leeft is wel een beetje dat we mensen wellicht niet zozeer verleiden om hun auto te laten staan, maar om simpelweg om te rijden wat een deel van de oplossing is. De vraag aan het college is of het college van mening is dat we voldoende doen om bijvoorbeeld de P+R's aantrekkelijk te maken, gezien ook bijvoorbeeld het aantal laadpalen ambities in 2023 lager is dan 2022. Dan wou ik nog afsluiten met het feit dat het vandaag dankdag is. Dat betekent dat wij op een dag als vandaag ook dankbaar mogen zijn voor het gewas en de arbeid, dus ik hoop dat u nog even mee te geven. Dank u wel.

01:30:39

Voorzitter: Dank u wel voor deze aanvulling en uw bijdrage. Ik geef het woord aan het CDA.

01:30:45

Mevrouw Armut: Dank u wel, voorzitter. Kort heeft wel een beetje een andere betekenis gekregen deze sessie. Ik ga het wel proberen. Om te beginnen bij mobiliteit, we willen graag dat mensen die dat kunnen zo veel mogelijk lopen en fietsen. Het is natuurlijk wel belangrijk dat de gemeente goed bereikbaar blijft voor mensen die slecht ter been zijn of een andere reden hebben om de auto te gebruiken. Ook dit jaar hebben we een ambitieus doel wat betreft het aantal fietsers dat we beogen. Daar doen we ook de nodige investeringen voor, bijvoorbeeld in fietspaden, maar het valt op dat tussen 2019 en 2021 het aandeel fiets wel is gedaald. Doen al die investeringen dan wel wat we willen dat ze doen en wat kan daarin anders volgens het college? Wij maken ons ook zorgen over het aantal verkeersslachtoffers dat toeneemt terwijl we een daling beogen natuurlijk. We vragen ons dan af: waarom heeft de aanpak onveilige kruisingen niet meer prioriteit gekregen? Voorzitter, dan nog even over de laadpalen. Daarin zijn we natuurlijk ook ambitieus. We gaan het nu zelf doen en het liefst ook gemeentedekkend in 2025 waarin we dus ook laadpalen plaatsen op plekken waar vraag verwacht wordt, dus datagestuurd, maar het beoogde aantal laadpunten is in 2022 al niet gehaald en dat heeft ook effect op het aantal beoogde laadpunten in 2023 en het tekort aan bijvoorbeeld chips. Ik kan me voorstellen dat ook mankracht natuurlijk dit college gaat raken. Hoe denkt het college alsnog deze ambitieuze doelen te gaan halen? Dan over wonen, we zetten natuurlijk fors in op grote ontwikkellocaties, zoals de Helden en Meerstad en dat is ook maar goed, want we hebben dit hard nodig, maar bijvoorbeeld in het rapport van economisch instituut voor de bouw werd over het belang van kleine woningbouwlocaties gesproken. Als we vertraging oplopen bij bijvoorbeeld de Helden, dan hebben we het meteen over duizenden woningen. De vraag is of wij ons ontwikkelbeleid soms ook in dat licht moeten bezien, dus meer kleine locaties ontwikkelen ook in de dorpen, vooral in de dorpen. Dit zou een groot positief effect hebben op de lokale leefbaarheid in onze dorpen en wat ons betreft dus ook heel belangrijk dat we vooral niet de ouderen uit het oog verliezen. Wat het CDA betreft, zorgen we zo snel mogelijk voor knarrenhofjes of ouderenhofjes waarin ouderen samen kunnen leven en we eenzaamheid bestrijden. Het is al vaker genoemd, dan komen er natuurlijk ook weer gezinswoningen vrij.

01:33:11

Voorzitter: U heeft een vraag van de SP tussendoor.

01:33:14

De heer Dijk: Voorzitter, ik hoorde het de PVV net ook zeggen, en u nu ook, over oudere woningen, met name voor de dorpen. Ik hoor alleen ook uit de dorpen juist verhalen dat ze graag willen dat gezinnen daar komen wonen en dat er eigenlijk te weinig gezinswoningen zijn, waardoor bijvoorbeeld een school minder kinderen aantrekt en het risico loopt om gesloten te worden.

01:33:34

Mevrouw Armut: Zeker waar. Ik denk ook dat het wel in zekere zin met elkaar kan samenhangen. Als die ouderen natuurlijk weer uit hun grotere woning kunnen gaan, dan kan er weer ruimte ontstaan voor die nieuwe gezinnen, voor starters bijvoorbeeld, maar ik denk ook zeker dat het nodig is dat er voor die starters specifiek wordt gebouwd, dat die ook kunnen komen en dat dus scholen en andere voorzieningen open kunnen blijven. Dan had ik nog één vraag over die bijzondere woonvormen. Ik had dat ook al genoemd tijdens de jaarrekening bespreking en toen had het college aangegeven dat ze bezig was met het organiseren van een steunpunt hiervoor volgens mij, en dat ze in de tweede helft van het jaar terug zouden komen bij ons, dus ik vroeg me af of daar een update over gegeven zou kunnen worden. Voorzitter, tenslotte en dan rond ik af, over de kwaliteit leefomgeving. Wat het CDA betreft, blijft een tevredenheidsdoelstelling van de zes en een half namelijk toch wel heel treurig. Ons doel is niet om echt heel schoon te zijn, maar gewoon net een voldoende en dan mag 10 procent daar zelfs nog onderwerp. Dan is het college nog tevreden. Ook het groot onderhoud vinden wij zorgwekkend. Als je een doelstelling hebt van jaarlijks 90 procent uitvoeren, dan loop je gewoon elk jaar achter de feiten aan, je doet elk jaar minder dan zou moeten. Je doel zou toch gewoon 100 procent moeten zijn, en dan kom je er elk jaar net iets onder of net iets boven. Waarom heeft dit geen prioriteit en wanneer gaan we ooit die inhaalslag maken, vraag ik het college? Als laatste nog over de doelstellingen voor afval scheiden. Waarom hebben we in 2022 en 2023 hetzelfde doel? We willen toch dat de scheidingspercentages omhooggaan en de kilo's restafval naar beneden? Dat was het! Dank u wel.

01:35:15

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Wat mooi in de tijd. Ik geef als laatste Student en Stad het woord.

01:35:22

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Ook van mij een korte bijdrage, denk ik. Ik begin even met het onderwerp mobiliteit. In Groningen willen we zo veel mogelijk af van de auto en een gezonde manier van bewegen, zoals lopen en fietsen, aanmoedigen. Heel veel mensen bewegen zich al met de fiets en het aantal fietsers zal hopelijk de komende jaren ook alleen maar toenemen. In dat kader zijn ook onlangs twee mooie ondergrondse fietsenstalling gerealiseerd, waar het eerder al over is gegaan, maar in het Westen en het Zuiden van de binnenstad is het nog steeds af en toe erg spannend of er nog een plekje vrij is om uw fiets neer te kunnen zetten, ondanks de inzet van de flexibele tijdelijke fietsenstallingen. Nieuwe ondergrondse of in pandige fietsenstallingen staan pas voor 2025 en 2027 op de planning, maar wel al wordt er voor 2023 400.000 euro beschikbaar gesteld voor maatregelen rondom fietsparkeren, en dan vooral op het gebied van extra handhaving. We willen mensen aanmoedigen om meer de fiets te pakken, maar daar vervolgens niet genoeg

parkeerplekken tegenover en vervolgens gaan we strenger handhaven. Dat is volgens onze fractie wil echt de verkeerde aanpak en wij zouden daarom ook graag pleiten om in plaats van meer tijdelijk fietsenstallingen te realiseren tot de definitieve uitbreidingen in 2025-2027. Ik hoor mevrouw Nieuwenhout van GroenLinks in haar bijdrage ook zeggen dat iedere inwoner de keuze heeft om de fiets pakken. Dat is natuurlijk heel mooi, maar laten we er dan ook voor zorgen dat iedere inwoner ook de gelegenheid heeft om de fiets vervolgens te kunnen parkeren. Daarnaast in 2023 gaan we de routekaart OV 2040 opstellen, waarin we onze groeiende gemeenten willen voorzien van een goed ontwikkeld netwerk van trein, bus en eventueel, en wij hopen daarop, de tram. In deze routekaart komt ook meer aandacht voor het openbaar vervoer naar Zernike. Wij als Student en Stad willen nogmaals het belang daarvan benadrukken. Het huidige OV naar Zernike zou vraaggestuurd rijden. Ik vraag me af op wiens vraag dan want in de praktijk zit hij toch vaak vol. Met het oog op de toekomstige uitbreiding van Zernike campus en de groei van het aantal studenten is het noodzakelijk om prettig en voldoende vervoer te hebben daarnaartoe. Dan op het gebied van de economie en werkgelegenheid, die krapte op de arbeidsmarkt is u allen wel bekend en zal de komende tijd ook veel uitdagingen met zich meebrengen, zowel voor de ambtelijke organisatie als voor het Groningse bedrijfsleven. Het is daarom ook heel goed om te zien dat het college daar veel aandacht aan besteed en het laat ook zien dat het van enorm belang is om het kennis en arbeidskapitaal dat we hier hebben aan ons te blijven binden. We moeten inzetten op behoud van het arbeidspotentieel en die volop benutten om onze economie ook goed draaiende te kunnen houden. Goed ook in dat kader dat er structureel geïnvesteerd gaat worden in het akkoord van Groningen. Dat stimuleert namelijk een startup en skill klimaat, zorgt voor talentbehoud en draagt bij aan het profileren van Groningen als economische kennisstad, precies zoals wij het graag zien. Ook zijn we heel erg benieuwd naar de uitwerking van de businesscase voor een startup faciliteit bij Zernike. We hadden dat ook in ons verkiezingsprogramma staan en we nodigen de coalitie hierbij graag uit om vaker dingen uit ons verkiezingsprogramma over te nemen. Dan nog even over BouwJong 2.0. Dat is iets wat wel terugkomt in het coalitieakkoord, maar waar wij in de begroting over 2023 niks over terug konden vinden. Dat vinden wij wel erg jammer. We begrepen wel dat er volgend jaar al stappen gemaakt gaan worden in de planvormingsfase en we zouden graag van deze gelegenheid gebruik maken om onze visie daarop terug nogmaals voor het licht te brengen. Wij hebben graag dat er zo snel mogelijk nieuwbouw komt voor jongeren om samen te kunnen wonen, waarbij het heel belangrijk is dat deze zoveel mogelijk dicht bij de stad worden gebouwd, en dat er natuurlijk ook veel voorzieningen in de buurt zijn. Dan sluit ik af op het puntje duurzaamheid. Dat is namelijk een ander belangrijk streven voor Student en Stad, namelijk dat wij meer opwek van elektriciteit binnen de gemeentegrenzen willen, in de vorm van zon en windenergie. Daar gaan we als het goed is tijdens de herijking van de routekaart verder op in. Op de lange termijn willen wij dat er vier miljoen structureel wordt en geïntensiveerd wordt. Alleen dan kunnen we echt CO2-neutraal zijn in 2035 zonder dat we nog een enorme hoeveelheid elektriciteit van buiten de gemeentegrenzen moet halen. Meer duurzame energie zelf opwekken is beter. Dank u wel, voorzitter.

01:39:54

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dank allen voor de inputvragen en opmerkingen

voor het college. Wij gaan nu tien minuten schorsen tot kwart voor vier uiterlijk en dan geven we het college het woord en dan heeft u nog gelegenheid om door te vragen. Dank u.

01:52:34

Voorzitter: Goedemiddag, we gaan de sessie weer hervatten. Ik zie dat nog niet iedereen weer op zijn plek zit, maar we gaan toch beginnen gezien de tijd. Ik wou als eerste naar aanleiding van jullie vragen en opmerkingen het woord geven aan wethouder Bloemhoff.

01:53:02

Wethouder Bloemhoff: Voorzitter, waar iedereen tijd te kort had en het eindonderwerp een beetje EZ, wat start het college met EZ. Er waren een aantal vragen over het thema economie. Dan begin ik even bij D66 die er mee begon. D66 vraagt aan het college wat we doen voor de MKB'ers, de ondernemers die het nu moeilijk hebben en het refereert aan het steunpakket. Er zal een brief namens de regio uitgaan aan het kabinet voor de steunmaatregelen met name gericht op bakkers, dat wij angstig zijn dat met name kleine bakkers om de hoek onvoldoende steun hebben, omdat die grens van twaalf en een half procent energie als onderdeel van de omzet moet zijn. Die geldt voor veel kleine bakkers niet, dus daar zullen we actie richting het Rijk gaan ondernemen om er aandacht voor te vragen. Bovendien vraagt het college aandacht binnen het Yenergie en koopkrachtpakket, wat u straks nog weer nader zult bespreken, voor ondernemers. We willen ze ook ondersteunen. Daarnaast doen we via Groningen Werkt Slim, we hebben bijvoorbeeld ook een actie voor winkels dat winkels ook de deuren gesloten kunnen houden met tien tips om energie te besparen. Dat zijn een aantal van de dingen die we doen. U maakt een opmerking in meerdere fracties over economische groei, dat dat geen doel op zich is. Wat het college daarmee bedoelt, is dat we niet groeien om te groeien, maar dat economische groei altijd een mail is tot brede welvaart en tot meer werk en goed werk. Waar D66 zegt: "Het is toch belangrijk om werk te hebben." Dat vindt het college ook, maar we stimuleren dus niet maar ongebreidelde groei, maar altijd met als doel om daar voor mensen in onze regio werk te geven. We vinden het ook van belang dat we toetsen wat we hier naartoe halen en of dat past bij ons arbeidsmarkt potentieel. Hoe passen we dat ook in met oog voor de omgeving, met oog voor natuur en duurzaamheid, et cetera? Dat is altijd een afweging, dus economische groei is heel erg belangrijk om groeiend aantal inwoners werk te geven, maar wel in die volgorde. De private sector vraagt D66 aandacht voor, dat is terecht. Eén van de dingen die we gaan openen deze week is de Aldi locatie. Ik geloof dat uw raad daar ook nog wat vragen bij heeft, maar het zorgt wel voor veel banen op MBO-niveau moet ik zeggen. Dan had u daar ook een vraag over de MBO'ers. We doen heel veel voor MBO'ers. In eerste instantie alle arbeidsmarktaandacht gaat het met name juist in die sectoren in de energie en de installatiebranche om belangrijk praktisch geschoold werk waar we nu onvoldoende handjes voor hebben. Daar zetten we het hele arbeidsmarktbeleid ook wel zo een beetje op in. We hebben het ondernemerstrefpunt waarmee we samen met MBO-instellingen werken om meer MBO'ers aan de slag te helpen bij de gemeente zelf en BBL-plekken. We hebben meer in je mars, samen met de Randstad, om ook BOA's op te leiden, we hebben natuurlijk managementassistente, we hebben het besluit genomen om schoonmakers in dienst te nemen. Dat levert natuurlijk ook altijd werk binnen de gemeente op, want u had het over hoe belangrijk het is dat alle onderdelen van de samenleving hier zijn. Zo'n besluit levert echt een brede organisatie op en natuurlijk het besluit dat we altijd stadsbeheer onder ons

hebben gehouden en nooit geoutsourced heeft natuurlijk ook betekenis voor MBO-werkgelegenheid. Dan vroeg de Partij voor de Dieren naar hoe je meer levensgeluk inzichtelijk kunt maken. Dat is natuurlijk altijd wat lastiger, dat is minder subjectief dan inkomen, maar de brede welvaart monitor die wordt uitgevoerd kan daar inzage in geven. Dat is een manier. Partij voor de Dieren vroeg nog aandacht binnen het economisch beleid voor de landbouw. Wij zien met name wel in de AGRO, bijvoorbeeld AVB zit wel ruimte en in het MPG wordt landbouw ook één van de speerpunten van de baanbrekers. Dus daar ga ik graag - het college spreekt natuurlijk altijd met één mond - met mijn collega-wethouder dan over in gesprek. De PVV heeft een vraag gesteld over de energietransitie of dat wel zo veel banen oplevert. U had het over een rapport. Laat ik daar het volgende over zeggen: doordat wij van het gas af moeten gaan er 20.000 banen in Noord-Nederland verloren. Daarom is onze regio aangewezen binnen het JTF voor het JTF-fonds. Daarvoor krijgen we 330 miljoen en één van de dingen die we daarbij moeten doen is zorgen dat die mensen naar andere sectoren gaan, waaronder in de energietransitie. Er is ook een rapport verschenen, de impact van de RES van de regionale energiestrategie op de economie, en daaruit blijkt dat de energietransitie wel degelijk veel banen voor ons kan opleveren als we het goed doen, dus als we die matching goed gaan doen, dan kan dat wel degelijk. Kortom, daar wil het college volop op inzetten om daar veel mensen aan de slag te helpen. U heeft ook nog gevraagd naar een plan om onder ondernemers de behoefte te peilen van werkgelegenheid, om daar een plan voor te maken. We hebben vorig jaar in kaart laten brengen via Het Noorden Leert Door over waar behoefte aan is. Die leercultuur blijkt binnen ondernemingen, met name ons MKB, vrij matig, dus weinig leercultuur. Wat we ook zien is dat veel ondernemers natuurlijk bezig zijn met de dag van morgen, maar niet altijd over vijf jaar, dus zelf ook niet zo veel inzicht nog hebben in wat er nodig is aan arbeidskrachten. Daar gaan we dus ook binnen het werk aan ontwikkeling, één van de onderdelen van het nationaal programma Groningen, via Het Noorden Leert door om daar met ondernemers over in gesprek te gaan over hoe die arbeidsmarkt eruitziet, maar dat is weerbarstig, omdat ze het soms zelf ook niet zo goed kunnen aangeven. De Partij van de Arbeid vraagt aandacht voor het verlies van productiewerk. Dat deelt het college helemaal. Wij willen ook meer inzetten op praktisch geschoold werk. De SP vroeg nog aandacht voor de bedrijventerreinen en de energie. Het is een weerbarstig probleem bij met name de grotere bedrijven. We hebben met de datacenters natuurlijk afspraken gemaakt over het hergebruiken van de restwarmte. Het is wel zo dat bij bepaalde bestaande bedrijven er een fikse investering nodig zal zijn. De voorbeelden die u aanhaalt, daar zal ook de grootste investeringen moeten plaatsvinden. We handhaven natuurlijk altijd op de milieuvergunning, maar we zijn ook in gesprek met bijvoorbeeld [onhoorbaar] over hoe we restwarmte kunnen hergebruiken, ook net als bij het datacenter. Daar vinden ook gesprekken over plaats.

01:59:47

Voorzitter: U heeft een vraag tussendoor van de PVV.

01:59:54

PVV: Dank u wel. Bedankt voor de toelichting van de wethouder op de banen en de mismatch die er nu is. De vraag die ik stelde, was: wat gaat het college extra doen om die mismatch nu te doorbreken? Aan de ene kant is dat technisch en is er heel veel technisch personeel nodig bijvoorbeeld, is er inzet op extra scholing, en dat soort dingen. De vraag is:

kunt u een idee gegeven of een plan maken waar dat ook in aan bod komt? Ik overweeg daarover een motie, dus misschien kunt er u met een toezegging ook iets mee.

02:00:35

Wethouder Bloemhoff: Voorzitter, ik kan dat toezeggen, maar dat doen we ook al. Ik heb al eerder aangeboden, en dat is door de tijd nog niet geweest, om een arbeidsmarktsessie te plannen met de raad en daar uitleg te geven wat we allemaal doen. Op het Talentperron aan het Buitenplein, daar kun je langslopen, zitten ook modules onderwijs die je kan volgen. Als je werkzoekend bent en je ziet bijvoorbeeld in de bijstand, dan kun je gebruik maken van de modules van een kansrijk beroep, van leer bouwen, van een aantal van dat soort trajecten om die stap naar die sectoren waar u het over heeft, te maken. Kortom, er is veel over te zeggen, er gebeurt ook een hoop, dus ik wil u nogmaals aanbieden en ik weet niet wanneer het in de planning kan, dat we u daar gewoon even wat meer over informeren. Het aanbod staat nog steeds. Dan gaan we naar de ChristenUnie. Die had nog een vraag over het vestigingsklimaat en het tekort aan bedrijventerreinen, een tekort aan kavels en hoe je een aantrekkelijke stad blijft? We zijn bezig met de strategie werklocaties. Daar voeren we ook strategie op. Dat doen we langs meerdere sporen. Eén: het uitbreiden van bedrijventerreinen, bijvoorbeeld Westpoort en Meerstad, de verdichting van de bestaande terreinen, dus hoe kun je die bestaande terreinen beter gebruiken? Onder andere op Europapark, Corpus, Zernike en Kardinge zetten we in op meer kantorenlocaties en bedrijven. Het vierde spoor is dat we inzetten waar je dus woongebieden hebt zoals Suikerzijde, dat je daar een mix maakt van wonen en werk. Dat zijn een aantal van onze aanpakken.

02:02:08

Voorzitter: U heeft nog een vraag tussendoor van Stadspartij 100% Groningen.

02:02:12

Stadspartij 100% Groningen: Dank u, voorzitter. Ik stel ook een soortgelijke vraag aan het college of dat programma naar voren gehaald kan worden om minder risico's te lopen, om te kort ruimte te hebben over een paar jaar, of dat mogelijk is?

02:02:27

Wethouder Bloemhoff: Of dat naar voren gehaald kan worden, daar zetten wij nu volop op in. Ik weet niet of dat qua timing naar voren kan. Zo heb ik uw vraag ook niet begrepen, dus daar kan ik later op antwoorden, maar nu op dit moment niet, want dat heeft natuurlijk met onze ambtelijke capaciteit te maken. Nogmaals, die vier sporen, daar zetten we vol op in, en ik weet niet wat u dan nog naar voren zou willen halen. Dat is mij niet helder. Dan als laatste Student en Stad, de businesscase startup faciliteit, we belopen hiermee twee sporen. Stadsbreed zetten we in op de campus Groningen en met het bedrijfsleven maken we ook gebruik van Founded in Groningen. Founded in Groningen zoekt voortdurend naar startup faciliteiten en op het Zernike zelf onderzoeken we een combinatie van wonen, netwerk, plaza en startup faciliteit, dus dat zijn een aantal dingen die daar in het businessplan zitten. Tot zover, voorzitter.

02:03:26

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dan gaan we naar de bijdrage van de wethouder De Wrede.

02:03:33

Wethouder De Wrede: Dank u wel, voorzitter. Ik zal even kijken in mijn aantekeningen waar ik zal beginnen. Ik begin met mevrouw Van Nieuwenhout van GroenLinks. Dank u wel, u spreekt uw zorgen uit over de GES en dat duurt natuurlijk best wel lang. Dat ben ik ook helemaal met u eens. Dat heeft inderdaad te maken met het initiatiefvoorstel natuur, inclusief bouwen, dat deze raad erg belangrijk vond en dat er toen heel veel capaciteit in beslag heeft genomen. Op dit moment heeft de GES echt prioriteit en wij komen binnenkort met een memo waarin u iets meer zekerheid heeft over wanneer die GES er nu precies aankomt. Dan de Partij voor de Dieren, de heer Hekkema, PharmaNL, het consortium, op zich een hele mooie beweging natuurlijk dat we hier onze eigen medicijnen willen gaan ontwikkelen en minder afhankelijk willen worden van het buitenland. Met de campus Groningen zijn we daarmee bezig en wij zullen daar zeker ook gaan pleiten voor echte innovaties wat natuurlijk dierproefvrij is. Er is een hele transitie op dit moment bezig naar proefdiervrij onderzoek en dat heeft ook zeker de toekomst. Kunstmatige intelligentie speelt daar ook een grote rol in en u kunt er van ons op aan dat dit college daar zal pleiten voor het gebruik van minder dieren. Dan de vraag van het CDA, mevrouw Armut, over de rol van meer bewoners betrekken bij de energietransitie via bijvoorbeeld de Repair Cafés. Het energieprogramma voorziet natuurlijk ook in wijkgerichte projecten met energiecoaches en ook in de Oosterparkwijk zien wij hoe het betrekken van bewonersorganisaties ook bijdraagt aan die maatschappelijke opgaven. Dat is een ontwikkeling waar we zeker mee verder gaan. De vraag over diftar. Diftar is een middel dat soms gebruikt wordt om het totale hoeveelheid afval binnen de gemeente naar beneden te brengen, en dit college vindt dat erg belangrijk. Wij hebben als doel afvalvrij in 2030, van afval naar grondstof. Daar gebeurt een heleboel binnen deze organisatie en zo hebben we deze week de week van het afval. Allerlei verschillende zaken communiceren we dan binnen in krantjes. We hebben op de vismarkt gestaan afgelopen zaterdag en ik mocht zelf in het Forum aanwezig zijn bij het Repair Café. Ik kan u verzekeren dat dat leeft en dat je ook ziet hoe duurzaamheid en sociale betrokkenheid kunnen samengaan en elkaar versterken, en dat is heel mooi om te zien.

02:07:01

Voorzitter: U heeft een vraag van de VVD.

02:07:03

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Dat is nog geen antwoord op mijn vraag hoe u naar Diftar kijkt.

02:07:12

Wethouder De Wrede: Als u het coalitieakkoord bekijkt, dan ziet u dat daar een verschil van mening was, in ieder geval ten tijde van onderhandelen over Diftar, maar dat wij het eens zijn over het doel afvalvrij in 2030. Hoe we daar gaan komen, gaan wij naar kijken. Ook de samenwerking met Omrin natuurlijk speelt daarin een hele grote rol, een partij die duurzaamheid erg belangrijk vindt, en we zijn bezig met allerlei nieuwe dingen. Zo komt er een grofvuil pas aan, de Ja-Ja sticker komt eraan, er komen meer voorzieningen op het gebied van textiel en glas, en dat zal er allemaal toe leiden dat onze resultaten op het gebied van nascheiding zullen verbeteren.

02:08:05

Voorzitter: U heeft nog een vraag tussendoor van D66.

02:08:10

De heer Rustebiel: Toch nog even hierover. Omrin is gewoon een vuilverbrandingsinstallatie aan de rand van een werelderfgoed Waddenzee, waar de gemeente mede-eigenaar van is, waar u dus ook mede-eigenaar van bent van die vuilverbrander. Denkt u dat met initiatieven als de week van het afval het scheidingspercentage net zo ver kan worden teruggebracht als dat men bijvoorbeeld Diftar het geval zou zijn geweest? Dat zou ik mooi vinden, maar denkt u dat en waarom denkt u dat?

02:08:37

Wethouder De Wrede: Dat moet zich natuurlijk de komende tijd bewijzen, maar wij zijn daar heel erg hard mee bezig.

02:08:48

Voorzitter: De PVV heeft de vraag.

02:08:51

PVV: Ik vond het een hele interessante vraag van de VVD over Diftar. Kennelijk is het college niet helemaal eruit hoe dit eruit gaat zien. Wanneer denkt u dat u daar een duidelijke uitspraak over kunt doen of u voor of tegen Diftar bent?

02:09:10

Wethouder De Wrede: Dat ziet u vanzelf.

02:09:14

Voorzitter: Ik zou willen vragen aan de wethouder om verder te gaan met de beantwoording van de vragen. Ik denk dat afval en de afvalcommissie op een later moment terugkomt.

02:09:26

Wethouder De Wrede: Ik zal even kijken. Volgens mij had ik de meeste vragen beantwoord. Er was nog een vraag waarom het doel van de afvalscheiding in 2023 niet verder was verhoogd. We hebben natuurlijk in de afgelopen jaren een grote verbetering laten zien in het terugbrengen van de totale hoeveelheid afval. We hebben nu net een nieuwe samenwerking opgestart met Omrin. Daarom is het niet realistisch om gelijk een uitspraak te doen over de mogelijkheden voor het nog verder verbeteren van die afvalresultaten. Dit is het eerste jaar van die samenwerking en de komende jaren gaan we ervan uit dat die resultaten verder zullen verbeteren. We trekken daar hard aan, maar het was niet realistisch om daar in het afgelopen jaar al doelen voor te stellen. Daar wilde ik het bij laten. Dank u wel.

02:10:25

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dan ga ik voor verdere beantwoording van de vragen die gesteld zijn naar wethouder Broeksma.

02:10:35

Wethouder Broeksma: Dank u wel, voorzitter. Vanuit de twee portefeuilles, dat wil zeggen mobiliteit, verkeer en energie, duurzaamheid. Ik begin met de verkeersportefeuille. Er is concreet gevraagd naar een aantal thema's: fietsvlonders, Schoolstraat of in het algemeen experimenten die u inzet, wanneer die definitief worden? Over Schoolstraat kan ik u zeggen

dat we die evalueren en dan komen we bij de raad. Er is wel een positief beeld ontstaan en we gaan u daarin informeren hoe we de scholen kunnen faciliteren. Dat doen we ook samen met de provincie als het gaat over verkeerseducatie. Op andere plekken de fietsvlonders van de Pelsterstraat. U weet dat die als experiment begonnen zijn en inmiddels definitief geworden. Ook experimenten als linksaf op de Hoendiep, Friesestraatweg dat kruispunt, dat maken we nu permanent. In feite komen we daar dadelijk op terug als het gaat over het uitvoeringsprogramma actieve mobiliteit en verkeersveiligheid. Dat is een uitvoeringsprogramma met een aantal thema's daarin. Dat is inderdaad actieve mobiliteit en verkeersveiligheid. Dat brengt mij ook bij de opmerkingen van de ChristenUnie over toegankelijkheid over shared space, en wat dat betekent voor bijvoorbeeld slechtienden of andere mensen die moeite hebben met die oversteekbaarheid of anderszins aan de verkeersdeelname. Ook het CDA vraagt naar verkeersslachtoffers. Wat betekent dat? Is het nog wel belangrijk voor het college? Ja, juist het uitvoeringsprogramma actieve mobiliteit en verkeersveiligheid gaat juist over onder andere ook de verkeersveiligheid, wat we daaraan moeten doen en als er meer geld bij moet, dan komen we daar bij u op terug en zullen we die vraag ook stellen. De modal split, niet minder auto's, minder fiets, maar ondanks de groei van de stad, groei van de verkeersbewegingen in het stedelijk gebied van onze gemeenten, en toch is die modal split stabiel gebleven. Dus onze inspanningen leiden daar wel toe. U zegt ook minder fiets, maar wel meer lopen. Dat wil zeggen dat de actieve mobiliteit in totaal wel toegenomen is en daar zijn we blij mee. Dat is ook één van de inspanningen die wij verrichten. Het is gezonder voor zowel de verkeersdeelnemer als de omgeving, omdat er minder uitstoot is, ruimte voor spelen en groen en als de mobiliteit minder plaats inneemt, ontstaat er ruimte voor iets anders. Hoe pakken we dat? U heeft de doorwaadbare stad meningsvormend gehad. Over twee weken staat dat besluitvormend in de raad. Denk aan het werk met werk te maken, maar dat doen we ook samen met de bewoners en onze leidraad openbare ruimte heeft vastgesteld in de vorige collegeperiode dat dat een leidraad is die ons helpt om ook vorm te geven aan de overtollige parkeerruimte die ontstaat door het invoeren van betaald parkeren onder andere. Er zijn ook opmerkingen gemaakt over duurzame mobiliteit. Deelmobiliteit, u kent het verhaal.

02:13:47

Voorzitter: U heeft eerst een vraag tussendoor van GroenLinks.

02:14:12

Mevrouw Nieuwenhout: Even ter verduidelijking, het ging bij de laadpalen en de duurzame mobiliteit expliciet om de koppeling maken tussen de mobiliteit en de wijkaanpak en de energietransitie.

02:14:26

Wethouder Broeksma: Voorzitter, GroenLinks weet dat dat de inzet van het college is. Ik noemde net werk met werk maken, want dat is dus ook de wijkvernieuwing. De energietransitie om dus vanuit de wijk, vanuit de inwoners, de groepen inwoners, de wijk te kijken naar waar ze tegen aanlopen. Op het moment dat mobiliteit, energie en wijkaanpak gecombineerd kan worden, dan doen we dat natuurlijk zo goed mogelijk. Het zou gek zijn als je eerst voor het ene langskomt en een half jaar of een jaar later voor het andere. Dat is niet slim. Fietsenstallingen werd genoemd. Het fietsparkeren wil ik een paar dingen over noemen. De fietsenstallingen in het centrum worden goed gebruikt. Dat is in ieder geval

afdrank die ik heb van de bijdrage van de SP. Sommige zijn vol, sommige zijn nog niet vol genoeg, kunnen nog vol. Onder de nieuwe Forum loopt dat als een tierelier, regelmatig vol. Onder de V&D, ook over die kan ik u zeggen dat die behoorlijk vol is. We denken eraan om daar extra plekken te maken. Bij het design hebben we daar rekening mee gehouden dat er nog een laag, een aantal plekken, bovenop kan. Niet alleen rondom de grote markt moet het op orde zijn. De locatie is gewoon van belang. Elders is nogal een opgave, ook in het zuiden van de binnenstad zijn we concreet aan de gang om te kijken wat daar mogelijk is. Ook aan de westkant van de stad, dat is een opgave die overigens niet eenvoudig in te vullen is. Als ik het heb over fietsparkeren zegt u: "U handhaaft alleen maar." Dat is niet het geval. Voor fietsparkeren weten we dat we daar de drieslag hebben. Eerst voldoende plekken, zowel kwantitatief als kwalitatief en kwantitatief betekent ook soms overdekt, maar ook op de juiste plekken, ook het kort parkeren. U heeft misschien gezien dat er vandaag weer bij het hoekje van de grote markt, bij de Oude Boteringstraat, weer een tijdelijke fietsparkeerplek is aangelegd waar je dan een uur kunt parkeren. Op verschillende niveaus en verschillende kwaliteiten organiseren we fietsparkeerplekken. Als die er eenmaal zijn kun je gaan handhaven, maar voordat we handhaven in de wat minder vriendelijke zin, gaan we eerst mensen masseren naar de fietsparkeerplekken toe. Niet hier, maar wel daar. U ziet dus de zwartgele benders overal, parkeervak en rek en stalling, daar moet je fiets staan, zeker in de buurt van de binnenstad. Dat gebeurt in groten getale, dus dat werkt. Het handhaven is beperkt, en uiteindelijk moet je wel handhaven voor lukraak geparkeerde fietsen, omdat het ook de mobiliteit van de minder mobiele mensen in een rolstoel, rollator, et cetera bepaald niet ten goede komt.

02:17:17

Voorzitter: U heeft een vraag tussendoor eerst van Student en Stad.

02:17:21

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Begrijp ik de wethouder dan goed dat de intensivering van de handhaving, waar 400.000 euro voor is vrijgemaakt in de begroting, dat die pas wordt ingezet nadat er voldoende fietsparkeerplekken gerealiseerd?

02:17:38

Wethouder Broeksma: Voorzitter, ik meen net onze drieslag uitgelegd te hebben. Ons beleid heeft voldoende plekken. Nudgen en dan uiteindelijk handhaven, maar dat is ook locatie gebonden. U weet fietsparkeren op de grote markt op dat plein voor het stadhuis, dat doen we nu meer. Een fiets die daar geparkeerd wordt, wordt door de handhaving verwijderd en op het Damsterplein kunt u hem weer ophalen. Dus dat doen we wel. We handhaven dus ook, zowel nudgen, niet hier maar wel daar. Ook op het moment dat ze echt op verkeerde plekken staan, in de weg staan, handhaven we op een andere manier en brengen we ze naar het Damsterplein en uiteindelijk naar de Travertijnstraat.

02:18:17

Voorzitter: U heeft nog twee aanvullende vragen. Eerst GroenLinks.

02:18:22

Mevrouw Nieuwenhout: Hier ook nog even een verduidelijking. Onze vraag ging over niet zozeer de handhaving voor het fietsparkeren, maar dus ook juist de handhaving voor het

hoogwerker parkeren, terras parkeren, klusbussen parkeren en wat het beleid van het college daarop is.

02:18:38

Wethouder Broeksma: Dat doen we zeker. U heeft dat ook gezegd in uw bijdrage over de openbare ruimte, over de leefkwaliteit van de openbare ruimte. Die is van ons, van ons als gemeente, van ons als inwoners als totaal. Dus objecten die daar niet horen, en dat kan zijn dat te grote terrassen of reclame-uitingen of hoogwerkers, op het moment dat dat niet voldoet aan de eisen en aan de vergunning die wij verstrekt hebben, handhaven we daarop. Soms gaat het over verschillende wetten, soms zijn er teams van handhavers en u ziet ze wel eens lopen. Ze lopen door de stad en spreken aan. Ook daar gaat het over nudgen en over een reclamebord wat op een plek staat waar het niet mag wordt er wel gezegd: "Wij hebben uw reclamebord gevonden. Het stond midden op straat en hier heeft u 'm weer terug." Dat kan niet blijven duren. Op een gegeven moment wordt er ook via bestuurlijke dwang op gehandhaafd.

02:19:30

Voorzitter: Dan heeft u nog een vraag van de Stadspartij 100% voor Groningen.

02:19:35

Stadspartij 100% Groningen: Dank u wel, voorzitter. Mijn fractie kan zeer complimenteuz zijn over dit project en over het winnen van ruimte doordat fietsen nu gestald worden. Ik was wat sceptisch, maar ik moet toegeven dat het stadsdeel het erg goed doet. Ik heb alleen één zorg. Dat is of er voldoende zicht is wat het effect is op de ondernemers die winkels hebben in die gebieden waar nu die fietsen de kelders in moeten. Het is een beetje een aanvullende vraag. Misschien moet daar een keer onderzoek naar gedaan worden of weet u het al. Dat is de enige zorg en de vraag is dus of u daar zicht op heeft?

02:20:08

Wethouder Broeksma: Op dit moment overvalt u mij ermee. Ik weet van ondernemers die zeggen dat ze blij zijn dat ze verlost zijn van die grote stapels fietsen, grote rijen fietsen voor onze deur, omdat bijvoorbeeld de oversteekbaarheid van de straat moeite kost. Het zal een gemengd beeld zijn. Op dit moment weet ik dat niet, maar het is een goede vraag om gesteld te hebben. U vraagt mij niet te veel op dit punt. Laadpalen is naar gevraagd, voorzitter. Wij hebben u daar een brief over gestuurd hoe we daarnaar kijken en u weet dat wij dat in eigen hand gaan nemen. Het gaat te langzaam en daar zijn goede of slechte redenen, maar in ieder geval moet de regie bij de gemeente komen. Dat betekent dat wij ook die laadpalen daar krijgen waar we ze willen hebben, dus niet alleen waar het commercieel interessant is, of waar het commercieel heel interessant is, maar ook op plekken die commercieel minder interessant zijn, maar die voor ons van belang zijn, omdat wij een hele gemeente te bedienen hebben, al onze 238.000 inwoners, dus ook in de dorpen waar het wat minder interessant is. Ook daar is die mobiliteit van belang. Ook daar willen we dat mensen niet voor een fossiel aangedreven auto moeten kiezen omdat een laadpaal ontbreekt en ze niet op eigen terrein kunnen opladen. Dus dat doen we zelf. Als het gaat over deelmobiliteit, de SP vraagt ernaar. Op 16 november praat u daar als raadsbesluit vormend ook. Ook daar geldt regie bij de gemeente. Bijvoorbeeld vragen wij korting voor stadsjerspashouders. Bij de deelfietsen hebben we dat gedaan. Dat is ingevoerd per recent.

Dat doen we niet allemaal zelf die deelfietsen. Bandenplakken kunnen anderen beter dan wij, maar de regie is bij ons, dus wat er gebeurt, is op basis van wat wij willen en wij zorgen dat wij de knop in handen hebben om de onwenselijke effecten te kunnen minimaliseren of ze weg te kunnen regelen.

02:22:13

Voorzitter: Ik wil u heel even tussendoor vragen af te ronden, want anders hebben we geen tijd meer voor de vierde wethouder.

02:22:23

Wethouder Broeksma: Dan tot slot, voorzitter, nog het OV Zernike. Er wordt gevraagd naar door Student en Stad wat we doen en dat het vaak vol is. Normaal gesproken wordt er bijgeplust wanneer dat nodig is. Dan kan er een bus ter plekke nog diezelfde dag worden bijgezet hetzelfde uur. De dienstregeling zelf, het is een heel groot ding om een dienstregeling aan te passen, dus in een lopend dienstregeling jaar is dat slechts enkele keren per jaar dat dat reëel is. Tot zover, voorzitter.

02:22:55

Voorzitter: U heeft toch nog een vraag van het CDA. Wilt u het kort houden?

02:22:59

Mevrouw Armut: Ik dacht dat de wethouder net te horen zeggen: "Het CDA vraagt", en toen kwam het net niet meer. Dus zou dat nog kunnen?

02:23:09

Voorzitter: Als ik mag, voorzitter, het CDA vroeg naar dat er minder laadpalen waren. We hebben u daar een brief over gestuurd. Dat was mijn reactie en de eigen regie gaat ons helpen om die toestanden te voorkomen. Voorzitter, ik heb nog tot zover de mobiliteit. Ik heb nog energie en duurzaamheid. Dat is een stuk korter. De warmtecentrale wordt morgen geopend. Dat is echt uniek in Nederland dat we landelijk vanuit de openbare regie, vanuit de gemeente, vanuit de publieke organisaties, de gemeente samen met het waterbedrijf een warmtecentrale kunnen openen om onze burgers van verwarming en van een hete douche te kunnen voorzien. Ook voor vandaag is het reden om morgen aandacht te besteden aan die opening van onze warmtecentrale. Dat is mooi nieuws en dat is geweldig. Onze klimaatambitie, u vraagt daarnaar. Wij komen natuurlijk bij de update van onze CO2-ambitie van 2035 half november in een brief om u daarin mee te nemen. We hebben natuurlijk eerder de warmtetransitieplannen met u gedeeld. We zijn één van de 100 climate-neutral cities geworden en in Lets Grow komend weekend gaan we in gesprek met de samenleving over onze klimaat- en energie-ambities. Op 12 oktober hebben wij overigens een beeldvormende sessie met u, dit allemaal besproken over de CO2-monitor, over de groene verantwoordingsdag en ook over het energie adviesorganen, het adviespanel waar u naar vraagt. Is uw intentie om echt andere indicatoren te willen hebben in de P&C cyclus, dan loopt dat zoals u misschien weet via het auditcomité. Tot slot dan, voorzitter, over de energiecoaches en energiebesparing is gevraagd hoe je dat aanpakt. Wij komen met een brief aanstaande vrijdag. Bij uitzondering vergadert het college op donderdag en daar geven wij u aan hoe wij de rijksmiddelen voor de energiearmoede, dat is het Groningse geval 7,2 miljoen, gaan inzetten voor extra energiecoaches, extra energiebesparing en extra middelen

voor onze burgers om energie te kunnen besparen op structurele wijze. Tot zover, voorzitter.

02:25:34

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dan geef ik als laatste het woord aan wethouder Van Niejenhuis.

02:25:40

Wethouder Van Niejenhuis: Dank, voorzitter. Dan zijn we nu bij het echte interessante onderwerp wonen. Dank voor jullie geduld ook. Ik ga het rijtje af in de volgorde waarin de vragen zijn gesteld. D66 vraagt of er al een eerste reactie van het college is op de uitspraak over stikstof. Die is er. Het lijkt mee te vallen voor Groningen, omdat we op iets grotere afstand van de waardevolle natuur zitten, maar we moeten de uitspraak nog wel even goed gaan lezen. Wat we al wel weten, is dat er dus voor ieder bouwproject een berekening nodig is die door de provincie zal moeten worden getoetst. Dat betekent dat we natuurlijk weer in een vraagstuk van capaciteit terechtkomen, dus we denken dat het meevalt omdat het probleem hier niet zo groot is, maar het kan wel heel goed zo zijn dat er weer een extra procesgang nodig is. Ik hoop heel erg dat het meevalt en daar gaan we natuurlijk proactief over in gesprek met de provincie hoe we dat samen handig kunnen doen. U vraagt ook even naar de marktomstandigheden. We zien dus dat het aantal aanvragen wat begint terug te lopen ten opzichte van wat we geprognosticeerd hadden. Dat betekent dat projectontwikkelaars wat voorzichtiger worden al met bouwprojecten. Dat is op zich niet gek, omdat de rentestanden oplopen. We moeten ook misschien gaan nadenken over welke productie precies bouwen, en wat dit kost als hij klaar is. Misschien zijn er ook wat risico's en eventuele recessie wordt over gesproken. Dat vraagt van de gemeente dat wij ook heel goed nadenken en dat doen we nu ook. Hoe houden we het tempo erin? Daar zijn natuurlijk ook een aantal mogelijkheden voor. Ik kom daar zo nog even op terug bij de vraag van de heer Van Moerkerk die zegt: "Wat is nou precies de greep die het college heeft op het bouwen van woningen? U vraagt ook een reflectie van het college ten aanzien van het gebrek aan voortgang bij een aantal projecten. U noemde Suikerzijde, Oosterhamrikkade en de Held. Ik begrijp die vraag en tegelijkertijd is het natuurlijk ook zo dat op andere plekken wel degelijk voortgang geboekt wordt. We hebben net een hele mooie agenda voor de toekomst gemaakt, voor Meerstad om er eentje te noemen. Ook in Stadshavens worden goede stappen gezet. Er lopen procedures en in Nederland hebben mensen een hele sterke positie op het moment dat zij ergens bezwaar tegen maken. Dat is een groot goed. Dat betekent dat procedures lang duren en dat betekent dat als je een heel groot project hebt, dat je echt grote stappen kunt zetten in snelheid als de procedure is afgerond en dat betekent ook dat als de procedure nog loopt, dat heel veel woningen nog wachten op het aflopen van die procedure. Dus dat heeft een voor- en een nadeel. U heeft ook gevraagd naar de stand van zaken van het voorstel duurzaam bouwen, duurzaam en betaalbaar bouwen, waar ik zelf één van de initiatiefnemers van was. Er wordt gewerkt aan de uitwerking. Dat vraagt. Dat vraagt wel echt een omslag, omdat we als gemeente Groningen, net als heel veel gemeenten in het land, ons gericht hebben op de landelijke norm, het BENG bouwen. Wil je die lat hoger leggen, zoals in het initiatiefvoorstel gevraagd is vanaf 2025, dan vraagt dat echt een omslag van het maken van plannen en gesprekken met marktpartijen daarover en ook hoe je dat als gemeente Groningen vorm kunt geven. Wat ik alvast kan zeggen, is dat het college breed

een hoge prioriteit heeft. Dus we gaan daar echt voor om dat voorstel goed uit te werken en hopen echt in het eerste kwartaal van volgend jaar bij u terug te komen met de eerste voorstellen daar naartoe. VVD, het voorstel van de VVD is natuurlijk niet zo heel gek. Hoger segment bouwen, want dan komt er een grotere verhuisketen op gang. In theorie is dat waar. Hoe hoger het segment waarin je bouwt, hoe meer mensen daaronder een stapje kunnen maken in het verhuizen. Tot zover de theorie. In de praktijk is het natuurlijk zo dat heel veel mensen gewoon in de sociale huursector wonen, niet de intentie of de mogelijkheden hebben om die te verlaten. Dus het is natuurlijk niet zo dat die verhuisketen dan ook daadwerkelijk altijd tot stand komt, in een even grote mate. Wat we dus vooral moeten doen, is kijken voor welke doelgroepen en in welk marktsegment we bouwen. Dat doen wij ook. We bouwen in het hogere segment, in het lagere segment, zover je daar heel normatief over wil doen, en ook in het middensegment. Dat betekent dat we ook vrije kavels bouwen. We hebben onlangs nog weer 30, 33 uit mijn hoofd vrije kavels in Meerstad in de verkoop gedaan en het college is voornemens om dat bij Meerstad in de toekomst ook in iets van die mate te blijven doen. Dat is wel aan de raad, want we gaan nu de agenda voor de toekomst verder uitwerken. Bijvoorbeeld een gebied als Meerstad leent zich uitstekend voor de uitgifte van vrije kavels. Een gebied als de Stadshavens leent zich daar wat minder voor, dus je moet per project een beetje kijken waar je dit kunt doen. Het is een product waar mensen in geïnteresseerd zijn en waar we prima als gemeente ons kunnen en willen blijven inzetten. U zegt ook vanuit de VVD als je vrije kavels bouwt dat het werk over minder schijven gaat, dus dan gaat het ook sneller. Dat waag ik te betwijfelen. Het is wel zo dat er inderdaad geen ontwikkelende partij tussen zit, maar tegelijkertijd moet voor iedere specifieke woning een procedure doorlopen worden, dus de vraag is of dat echt sneller kan. Bottom line, de gemeente Groningen wil alle doelgroepen bedienen.

02:31:11

Voorzitter: U heeft een vraag tussendoor om de tijd toch nog een beetje wat vol te krijgen van D66.

02:31:18

De heer Rustebiel: Heel kort. U zei vorige week of twee weken geleden in de krant dat meer sociale huur betekent dat je de onrendabele toch elders moet inverdiene bijvoorbeeld met duurdere woningen. Nu zeggen fracties tegenover mij hier dat dat allemaal niet hoeft, dat het ook anders kan. Ik ben benieuwd hoe u dat dan beluisterd en of u die mogelijkheden ziet?

02:31:36

Wethouder Van Niejenhuis: Ik zie die tegenstelling ook niet zozeer. Met bouwen in het middensegment kan je ook geld verdienen. Er zijn ook andere knoppen om aan te draaien. Je kunt iets besparen op bijvoorbeeld de inrichting van de openbare ruimte, je kunt iets meer doen in fasering en programmering. Het is niet per se zo dat als je een sociale huurwoning bouwt, dat de onrendabele top per se moet worden gerepareerd met een nog hoger segment. Daar zijn ook andere mogelijkheden voor. De VVD vraagt ook nog naar of mensen in een sociale huurwoning niet veel te ruim wonen. Er wonen heel veel mensen alleen op 70 vierkante meter. Daar is ontzettend veel nuancering bij te maken, bijvoorbeeld in een flink aantal van die gevallen zal het zo zijn dat het om een gescheiden echtpaar gaat. Die persoon woont daar misschien alleen, maar de kinderen zijn daar wel om de week, ook

al staan ze op het andere adres ingeschreven. Dus daar is heel veel nuance mee te maken, meer dan mij nu door de voorzitter gegund zal worden, denk ik. Wat gaan we daaraan doen? Wij wijzen toe op basis van de gezinssamenstelling, dus als iemand alleen is, dan zal hij niet kunnen reageren op een huis met drie slaapkamers, om het even heel kort te zeggen. Wij bouwen ook kleiner. Wij zeggen minimaal 50 vierkante meter. Aan de andere kant is het wel zo dat de woningbouwcorporaties zeggen: "Laten we oppassen om voor iedere verschillende doelgroep een type woning te ontwikkelen, want dat haalt wel de hele flexibiliteit uit het systeem." Dus het moet zo zijn dat je een generieke plattegrond hebt waardoor gewoon makkelijk woningen kunnen worden toegewezen aan iedereen die een woning nodig heeft en niet dat het zo is dat er een woning beschikbaar is, maar dat er niemand is die daarvoor in aanmerking komt omdat die net in een andere doelgroep valt. Te weinig gebouwd? Nee, een record is gevestigd. Mijn voorganger, Ronald van der Schaaf heeft ieder jaar een record gevestigd in de bouwproductie, dus dat ben ik helemaal niet met u eens. Als u zegt dat u een motie wilt indienen om aantallen woningen in Meerstad te verhogen, dan staat u dat uiteraard vrij. Ik zou willen voorstellen om dat niet bij de begroting te doen, maar bij de uitwerking van de agenda van de toekomst van Meerstad omdat dat dan in zijn volledigheid kan worden afgewogen tegen andere zaken, maar ook dat staat u natuurlijk vrij. U geeft ook nog even de suggestie om wat grond te verkopen aan marktpartijen omdat we dan aan de bouw zouden kunnen. Het is eerder andersom. Marktpartijen melden zich op het moment dat de markt wat inzakt bij de gemeente: "Wilt u alstublieft onze grond kopen?" Dus ik denk niet dat dit helemaal zal lukken. U vraagt naar de prullenbakken. Wij doen onderzoek naar plaatsing in het ontwerp om het gebruik van de prullenbakken te verhogen. Ik weet niet zeker of dat helemaal een antwoord op uw vraag is, maar dat draaide minder om aantal en meer om plaatsing.

02:34:13

Voorzitter: Een korte toelichting.

02:34:14

De heer Rustebiel: Het gaat er meer om dat er gewoon heel weinig openbare prullenbakken zijn, dat als je over de verlengde Hereweg loopt, dat je gewoon 500 meter lang geen één prullenbak tegenkomt en dat zorgt gewoon voor zwerfafval.

02:34:26

Wethouder Van Niejenhuis: Wij kijken naar de plaatsing wat de goede plaatsing zou kunnen zijn. Dat zou kunnen betekenen dat we bij een gelijkblijvend aantal prullenbakken kijken of we die beter kunnen positioneren bijvoorbeeld daar. Waar we voor moeten oppassen, is heel veel meer prullenbakken erbij zetten, waar vervolgens heel weinig in ligt, omdat het dan heel duur is om al die prullenbakken langs te gaan en het effect netto vrij laag is. U heeft ook nog een vraag gesteld over het onderhoudsniveau, maar daar kom ik even op terug bij de beantwoording van de vraag van het CDA. Sorry voorzitter, ik heb echt nog een paar minuten nodig. Er zijn veel vragen gesteld, dus ik zal ze ook even moeten beantwoorden. Partij voor de Dieren zegt: "Verduurzaming van de woningen blijft achter. Kunnen die ambities omhoog?" Dat kan altijd natuurlijk als de raad dat wil. We doen al veel: we hebben een energietransitiefonds, we maken prestatieafspraken, er is een initiatiefvoorstel voor duurzaam bouwen, we weten dat het Rijk en ook Europa werkt aan allerlei nieuwe regelingen en we gaan proberen de middelen die daar beschikbaar komen slim te

combineren met de middelen die wij hebben in dat extra aanjagen. U vraagt ook naar de houtstook. We zijn bezig met dat onderzoek. Ik zie nu niet zo veel mogelijkheden om dat nog verder te versnellen of daar toch weer als gemeente een verbod op uit te vaardigen. Dat gesprek hebben we al uitgebreid met elkaar gehad. Een aantal partijen vraagt naar woningbouw in dorpen. Dat moet verder worden uitgewerkt. Dat heb ik ook al eerder toegezegd dat we dat gaan doen. Dit college is van mening en ik geloof een heel groot deel van de raad met ons dat de dorpen niet op slot moeten, maar dat we moeten gaan kijken wat de behoefte in het dorp is en waar de plekken zijn waar we iets kunnen bouwen. Dat betekent dus dat we die gesprekken met het dorp gaan voeren deze periode en ook gaan kijken waar ruimte is en wat daar dan zou moeten komen. Dus als wij kunnen bijdragen aan leefbaarheid van dorpen door de komende tien, vijftien jaar in een rustig tempo daar af en toe wat toe te voegen, dan gaan we dat zeker doen.

02:36:17

Voorzitter: U heeft een vraag tussendoor van de PVV en dan moet u echt afronden, want de raad begint zo.

02:36:24

PVV: Voorzitter, toch een verduidelijkende vraag. We hebben gevraagd of het ook mee kan worden genomen in de woningdeals die gesloten worden met het Rijk.

02:36:36

Wethouder Van Niejenhuis: Dat zie ik als een middel en niet zozeer als een doel. We merken dat het Rijk zich erg richt op de productie van hoge aantallen. Het Rijk is meer geïnteresseerd in deals rondom een project met de omvang van Suikerzijde dan een aantal losse woningen en ik weet ook niet zeker of het nodig is. Ik denk als er een behoefte is in een dorp en er is grond, dat we daar dan ook iets kunnen maken zonder dat daar per se rijksgeld bij hoeft. Voorzitter, het spijt me, u zegt dat ik moet afronden. Als u dat zegt namens deze raad, dan doe ik dat, maar ik heb nog heel veel vragen openstaan.

02:37:11

Voorzitter: Ik heb net vijf minuten uitstel gekregen, maar u heeft ook een vraag van de Stadspartij 100% Groningen.

02:37:20

Stadspartij 100% Groningen: Voorzitter, het was meer een punt van orde, want we zien allemaal dat de wethouder nu in sneltreinvaart door zijn antwoorden heen moet. Ik weet niet hoe het met de rest van de collega's is, maar als we echt in tijdnood komen, is het een idee om de antwoorden op korte termijn schriftelijk bij ons te deponeren.

02:37:45

Voorzitter: We hebben net vijf minuten verlenging gekregen, dus ik wil kijken of de wethouder, volgens mij kan hij dat heel goed, dat in vijf minuten kan en anders is dat een hele goede optie. Wethouder Van Niejenhuis.

02:37:56

Wethouder Van Niejenhuis: Dank u wel, voorzitter, burgemeester en raad, GroenLinks vraagt naar wanneer de drafbaan open is voor publiek. Dat weet ik nog niet exact. Daar werken we nu echt aan en we komen binnenkort met een planning. Stadspartij zegt iets over het

bedrijventerrein. Die heeft wethouder Bloemhoff gepakt. Het citaat van u uit de begroting: "Het bouwen is afhankelijk van veel factoren, niet per se allemaal in onze invloed." Dat is natuurlijk waar. U zegt wel dat de gemeente moet en meer kan doen aan bouwvolumes. Het is natuurlijk wel zo dat het college uiteindelijk wel afhankelijk is van een bouwer of een ontwikkelaar die het gaat doen onder de voorwaarden die wij stellen. Het gaat op heel veel plekken hartstikke goed. In Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde hebben we net een partij gecontracteerd. Op andere plekken loopt dat soms wat moeilijker omdat partijen te veel aan grond willen verdienen en dan ben je toch aan elkaar overgeleverd. Ik wil daar toch de opmerking bij maken dat op de plekken waar wij de grond in eigendom hebben, dat het soms wat makkelijker is dan juist de grond en marktpartijen geven, die vervolgens daar heel veel op willen verdienen. Als je op grond wil verdienen en op de bouw van huizen, dan gaat het dubbel op en dan vind je niet altijd meteen de gemeente aan je zijde. U vraagt ook of het college de indicator wilde aanpassen van een effect- naar een resultaatindicator. Daar gaat u over als raad, dus dat is een vraag aan uw collega's. PvdA zegt: "Kan er nog meer op het gebied van woningbouw?" Ik denk dat ik daar wel iets over gezegd heb, maar wij gaan nu heel goed kijken naar hoe we het tempo erin houden en hoe we het betaalbaar houden. Dat betekent dus dat we echt moeten kijken naar wat we nu eerst gaan doen in programmering en fasering. De Partij voor het Noorden zegt: "Had je nou niet meer kunnen doen dan tweehonderd woningen per jaar in Meerstad de afgelopen jaren." Ook dat is een balanceeract. Er gaat een aantal jaren voorbij voordat je zo ver ben dat je echt kunt gaan bouwen. Je weet nooit zo goed hoe het tempo over vijf jaar zal zijn. Dus je bent aan de ene kant ambitieus en probeert zoveel mogelijk klaar te maken voor bouw en aan de andere kant moet je ook goed op de portemonnee letten. Als je miljoenen uitgeeft voor het woonrijp en bouwrijp maken van gebieden, dan moet je die natuurlijk op enig moment wel terugverdienen. Dat we nu iets krappere zitten dan we hadden gedacht vind ik ook jammer. Ik had liever nu nog een flink aantal kavels aan voorraad gehad, maar dat is nu niet zo is. Tegelijkertijd zien we nu te veel procedures tegelijkertijd lopen en dat we straks ook gewoon nog op heel veel plekken aan de slag kunnen. We werken heel goed samen met de markt. Ik heb net al een aantal voorbeelden gegeven en onlangs heb ik ook een bijeenkomst gehad met de bouwmarktkring. Daar mag ik voorzitter van zijn. Dat is een overleg met woningbouwcorporaties, bouwen ontwikkelaars en ontwikkelaars, en die zijn allemaal ambitieus en willen werken aan een mooie stad. We hebben een vereniging opgericht met statuten waarin staat dat we samen betaalbaar willen bouwen en een mooi leefkwaliteit willen maken. Heel veel uitdagingen die u hier benoemd heeft, bespreken wij ook met hen. Er zijn heel veel marktpartijen die daar heel goed werk voor doen. Het initiatiefvoorstel betaalbaar wonen is inderdaad verwerkt in de begroting. De eerste 300.000 komt daarvoor volgend jaar beschikbaar. Dat betekent niet dat die eerste 300.000 euro direct gaat leiden tot betaalbare woningen, want dat moeten we natuurlijk weer om gaan zetten in plannen en dat kost tijd. Ik ben bijna aan het einde, voorzitter. De SP vraagt nog naar grondverwerving in Groningen-Zuid. Dat is dure grond en dat is ook lastig. Wij kijken wel onder andere bijvoorbeeld weer in die bouwmarktkring of je niet als een ontwikkelaar bouwrecht geeft op de ene locatie, ook bouwrecht geven op een andere locatie en dat je dan soms iets duur maakt op goedkope plekken en andersom. Dat zijn constructies waar we zeker naar kijken. De omgevingswet laat ik even gaan. Ik ben het wel een groot deel met u eens. De ChristenUnie vraagt of de voorzieningen niet een betere plek kunnen krijgen in de

grondexploitaties. Dat zou kunnen, maar ik vind het ook iets voor een markt om dingen te maken en ik vind het ook deels sociaal beleid. Dus ik denk dat we niet per se in grondexploitaties ruimte moeten maken, maar vooral in onze planontwikkeling, dat we er ruimte voor maken. Dus we moeten er rekening mee houden dat er ergens een winkel komt, een buurthuis, een huisarts en we kijken daar anders tegenaan dan een aantal jaren geleden, dus daar gaan we zeker ruimte voor maken in onze planontwikkeling omdat het gewoon heel belangrijk is. Richting CDA, het belang van kleine woningbouwlocaties, dat klopt. Binnenstedelijk bouwen ook in dorpen, en wat ik net al zei: "Eén ruimtelijke procedure voor heel veel woningen geeft juist ook versnelling op een ander moment in de tijd." Die tevredenheidsdoelstelling van zes en een half procent voor de bewoners kan omhoog als we zeggen dat we willen dat de bewoners ons een zeven en half geven, maar dan moet het borgniveau omhoog en dat betekent dat het ook meer geld kost. Ook dat is aan u als raad of het dat jullie waard is. U vraagt naar groot onderhoud: "Zet er volop in, streef naar 100 procent." Dat doen we ook. Alleen, we weten dat we het niet altijd kunnen realiseren, omdat er ergens misschien een keer vertraging is, dus dan moet je ook realistisch zijn en een realistisch getal opnemen. Tot slot, voorzitter, vraagt Student en Stad nog naar onzelfstandige eenheden, zoals dat dan heet in het beleid, oftewel studentenkamers. Wij komen binnenkort met de uitwerking van BouwJong 2.0 die we ook genoemd hebben in het coalitieakkoord en daar gaan we ons vooral richten op die onzelfstandige eenheden.

02:43:06

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. U heeft echt nog een vraag die niet kan wachten?

02:43:12

De heer Bosch: Ja, dat ging nog over het borgniveau. Als in Noordelijke wijken het borgniveau verhoogd worden, gaat dat dan ten koste gaat van andere plekken?

02:43:20

Wethouder Van Niejenhuis: Sorry, voorzitter, die vraag heb ik laten liggen. Er is extra geld beschikbaar gesteld. Ik weet niet exact op welke pagina van de begroting dat staat, maar in de wijken waar er niet verhoogd wordt, blijven de middelen gelijk. Ze gaan niet ten koste van andere wijken.

02:43:36

Voorzitter: Dank u wel. Ik wil echt nog even een vraag stellen voordat u weggaat. Dan kunnen we deze commissie in ieder geval goed afronden. Het gaat natuurlijk door naar de begrotingsraad, maar er liggen ook twee voorstellen over grondexploitaties en de vragen. Ik kijk even naar de fracties of deze conform door kunnen naar de raad. Ik zie geknik. Dan is dat akkoord en daarmee is deze begrotingscommissie met een klein beetje vertraging gesloten. Dank u wel.